

„Socialiniai-emociniai įgūdžiai ir mokykla“

Jūsų lektorius:
Evaldas Karmaza
<https://mopsis.info/>

<https://mopsis.info/seminaras-prasideda/mokytojams-apie-socialines-emocines-kompetencijas>

Slaptažodis - **seku**

Medžiagą rasite:

Palinkēkite
vaikui, kad
užaugęs
būtu ...

Brandos atestatas

Pakartosiu:

BRANDOS
atestatas

*Vaikas yra
daugiau nei
tik pažymiai
ir pasiekimai*

Už ką mokytojui mokamas atlyginimas?

LABAI rimta darbo sutartis su mokytoju

1. Mokytojas įsipareigoja ugdyti mokinių vertybines orientacijas taip efektyviai, kad baigę mokyklą jie ne tik žinos, kas yra dora, bet ir sugebės atsispirti pagundai nukopijuoti namų darbus iš interneto.
2. Už kiekvieną sėkmingai išugdytą patriotą mokytojui bus skiriama premija miniatiūrinės trispalvės pavidalu. Jei mokinys sugeba giedoti himną net ir po fizinio lavinimo pamokos, premija dvigubinama.
3. Mokytojas privalo išlavinti mokinių komunikacinius gebėjimus iki tokio lygio, kad jie sugebėtų paaiškinti savo močiutei, kas yra "TikTok", nenaudodami rankų gestų ir nesukeliant širdies smūgio.
4. Už kiekvieną mokinį, kuris sugeba atskirti patikimą informacijos šaltinį nuo konspiracijos teorijos puslapio, mokytojas gauna papildomą laisvą dieną.
5. Mokytojas įsipareigoja ugdyti mokinių socialinę kompetenciją taip, kad klasės išvykoje į mišką jie sugebėtų ne tik išgyventi, bet ir sukurti veikiančią demokratinę visuomenę (su rinkimais ir konstitucija) per vieną savaitgalį.
6. Jei mokytojas sugeba išmokyti visą klasę kalbėti bent viena užsienio kalba taip, kad užsieniečiai jų nepalaikytų Google Translate robotais, jam bus suteiktas "Kalbų Burtininko" titulas ir teisė vesti pamokas su juoda mantija.
7. Mokytojas privalo perteikti mokiniams verslo kultūros pagrindus taip, kad mokyklos mugėje jų pardavinėjami namų darbo sausainiai sukeltų didesnę aziotą nei naujas iPhone'o modelis.
8. Už kiekvieną mokinį, kuris sugeba paaiškinti Lietuvos istorijos vingius įdomiau nei Netflixo serialą, mokytojas gaus papildomą kavos aparatą mokytojų kambaryje (deja, kavos pupelės neįeina į sutartį).
9. Mokytojas įsipareigoja ugdyti mokinių kūrybinius gebėjimus taip, kad jų sukurtos "Kaip išgyventi kontrolinį darbą" strategijos taptų bestseleriu tarp moksleivių.
10. Jei mokytojui pavyksta išugdyti klasę, kurioje visi mokiniai ne tik žino, kas yra darnus vystymasis, bet ir aktyviai jį praktikuoja, jam bus suteikta teisė važinėti į darbą ant vaivorykštinio vienanagio.

Švietimo tikslai – bendradarbiavimo su vaiku tikslai

(Švietimo įstatymas) 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281

• **3 straipsnis. Švietimo tikslai**

Švietimo tikslai yra šie:

- 1) **išugdyti** kiekvienam asmeniui **vertybines orientacijas**, leidžiančias tapti doru, siekiančiu žinių, savarankišku, atsakingu, patriotiškai nusiteikusiu žmogumi, išlavinti dabartiniam gyvenimui svarbius jo komunikacinius gebėjimus, padėti įsisavinti žinių visuomenei būdingą informacinę kultūrą, užtikrinant valstybinės kalbos, užsienio kalbų ir gimtosios kalbos mokėjimą, informacinį raštingumą, taip pat šiuolaikinę **socialinę kompetenciją** ir gebėjimus **savarankiškai kurti savo gyvenimą ir sveikai gyventi**;
- 2) nustatyti asmens kūrybinius gebėjimus ir pagal tai padėti jam įsigyti kompetencijų ir (ar) kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinę kultūros bei technologijų lygį ir padedančią jam įsitvirtinti ir sėkmingai konkuruoti tolydžiai kintančioje darbo rinkoje, perteikti technologijų, ekonomikos ir verslo kultūros pagrindus, būtinus šalies ūkio pažangai, konkurencingumui bei darniai raidai laiduoti, sudaryti sąlygas nuolat tenkinti pažinimo poreikius ir tobulėti mokantis visą gyvenimą;

Švietimo tikslai – bendradarbiavimo su vaiku tikslai

- 3) stiprinti visuomenės galias užtikrinant krašto ūkio, aplinkos ir žmogiškųjų išteklių darnų vystymąsi, vidinį ir tarptautinį ūkio konkurencingumą, nacionalinį saugumą ir demokratinės valstybės raidą;
- 4) perteikti asmeniui tautinės ir etninės kultūros pagrindus, Europos ir pasaulio humanistinės kultūros tradicijas ir vertybes, laiduoti sąlygas asmens brandžiai tautinei savimonei, dorovinei, estetinei, mokslinei kultūrai, pasaulėžiūrai formuotis, taip pat garantuoti tautos, krašto kultūros tęstinumą, jos tapatybės išsaugojimą, nuolatinį jos **vertybių kūrimą**, puoselėti krašto atvirumą ir **dialogiškumą**;
- 5) sudaryti sąlygas asmeniui įgyti demokratijos tradicijas įkūnijančius pilietinės ir politinės kultūros pagrindus, išplėtoti gebėjimus ir patirtį, būtiną asmeniui, kaip kompetentingam Lietuvos Respublikos piliečiui, Europos ir pasaulio bendrijos, daugiakultūrės visuomenės nariui.

Koks vaikas turi užaugti po mokyklos

Doras

Pats toliau ieško žinių

Savarankiškai tvarkantis savo gyvenimą

Patriotas

Bendraujantis

Atsakingas

Moka gimtąją, valstybinę ir užsienio kalbas

Išmanantis apie kompiuterius ir internetą

Socialiai kompetetingas

Sveikai gyvenantis

....

Jūs įgyvendinote LR Švietimo įstatymą:

Informacinis raštingumas: Justė išmoksta **kritiškai vertinti informaciją ir atskirti patikimus šaltinius** nuo nepatikimų. Šis įgūdis ypač svarbus šiuolaikiniame informacijos amžiuje.

Užsienio kalbų mokėjimas: **Lukas demonstruoja aukštą anglų kalbos įgūdžių lygį**, kas yra būtina globalios ekonomikos kontekste ir tarptautinėje komunikacijoje.

Kūrybiniai gebėjimai: Gabijos pavyzdys rodo, kaip ugdome mokinių gebėjimą mąstyti inovatyviai ir **rasti nestandartinius sprendimus sudėtingoms problemoms**.

Technologijų išmanymas: Matas ne tik įvaldo programavimo įgūdžius, bet ir **geba aiškiai komunikuoti sudėtingas technologines koncepcijas**. Tai ypač svarbu skaitmenizacijos eroje.

Verslo kultūros pagrindai: Urtės atvejis iliustruoja, kaip mokome mokinius suprasti ekonomikos principus ir juos taikyti praktikoje, **ugdant verslumo įgūdžius**.

Tautinė savimonė: Dominykas parodo gilų Lietuvos **istorijos supratimą ir gebėjimą ją pateikti įdomiai**. Tai stiprina mokinių tautinį identitetą ir istorinę savimonę.

Darnus vystymasis: Emilijos rūpestis aplinka atspindi mūsų siekį **ugdyti ekologiškai sąmoningus piliečius**, gebančius prisidėti prie darnaus vystymosi.

Socialinė kompetencija: Pauliaus **gebėjimas spręsti konfliktus demonstruoja**, kaip ugdome mokinių socialinius ir tarpasmeninio bendravimo įgūdžius.

Sveika gyvensena: Austėjos **supratimas apie sveiką mitybą** rodo mūsų pastangas ugdyti mokinių sąmoningumą sveikos gyvensenos klausimais.

Pilietinė kultūra: Kajaus **aktyvus dalyvavimas bendruomenės veikloje** iliustruoja, kaip skatiname mokinius tapti aktyviais ir atsakingais piliečiais.

Profesinė dilema

- Su programa
- .
- .
- .
- .
- .
- .
- Su vaikais

- Ruošti egzaminui
- .
- .
- .
- .
- .
- .
- Ruošti brandai

Profesinė dilema

Mokytojas ruošia pamoką apie Antrąjį pasaulinį karą. Ar jis:

- Koncentruosis į datas ir faktus, kurie bus egzamine?
- Skirs laiko diskusijai apie karo pasekmes ir taikos svarbą?

Per literatūros pamoką:

- Mokytojas liepia mokiniams mintinai išmokti eilėraščių egzaminui?
- Leidžia mokiniams kurti savo poeziją, išreiškiant jausmus?

Matematikos mokytojas turi pasirinkti:

- Duoti daugiau namų darbų, kad mokiniai geriau pasiruoštų testams?
- Skirti mažiau užduočių, bet daugiau laiko kūrybiškam problemų sprendimui?

Biologijos pamokoje:

- Mokytojas verčia kalti terminus, kurie bus egzamine?
- Organizuoja išvyką į mišką, kad mokiniai patirtų gyvąją gamtą?

Anglų kalbos mokytojas sprendžia:

- Mokyti gramatikos taisyklių, kurios bus tikrinamos egzamine?
- Skatinti laisvą kalbėjimą ir kultūrinį supratimą per filmų peržiūras?

Fizikos mokytojas turi pasirinkti:

- Spręsti standartines užduotis iš vadovėlio?
- Leisti mokiniams kurti ir atlikti savo eksperimentus?

Istorijos mokytojas svarsto:

- Liepia mokiniams išmokti istorines datas ir įvykius?
- Skatina mokinius analizuoti istorijos įtaką dabarčiai?

Chemijos pamokoje:

- Mokytojas rodo standartinius bandymus iš programos?
- Leidžia mokiniams kurti savo "keistus" eksperimentus?

Geografijos mokytojas renkasi:

- Liepia mokiniams išmokti šalių sostines ir upes?
- Organizuoja virtualias keliones, aptariant kultūrų skirtumus?

Dailės mokytojas sprendžia:

- Mokyti klasikinių technikų, kurios bus vertinamos egzamine?
- Skatinti mokinius atrasti savo unikalų meninį stilių?

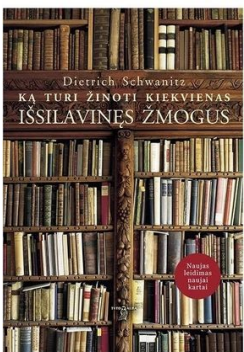
Kaip keitėsi požiūris į išsilavinimą?

- Pradinis
- pagrindinis
- vidurinis
- aukštesnysis/profesinis
- aukštasis

- mokėti perskaityti ir mokėti rašyti
- gauti profesiją
- suprasti pasaulį/ literatūrą/ filosofiją/ gamtą...
- Užaugti išsilavinusiu brandžiu žmogumi
- Išmokti nuolat mokytis

Mes turime tiek daug papasakoti savo vaikams... Ir kad tai liktų ne tik bibliotekose ar atmintukuose, bet žmonėse

- Kiek visko daug papasakoti apie Europą;
- Kiek daug visko parodyti apie meną;
- Kiek daug atrasti apie muziką;
- Kiek daug pamokyti apie mąstymą;
- Kiek daug išlavinti gebėjimus....

Daugiau įžvalgų ir idėjų paskaitykite šioje knygoje

Schwannitz D. (2020) Ką turi žinoti kiekvienas išsilavinęs žmogus. Tyto alba

Biblija, Roma, reformacija, Graikija, Lietuva, Vytautas, Europa, pasakos, "Dieviškoji komedija", Hitleris ar Stalinas, "Robinsonas Kruzas", Barokas, Ukmergės istorija, Šekspyras, Prūsija, vandenilis ir deguonis, Feminizmas, Dekartas, 2+2...

Intelektinio koeficiento (IQ) sąvokos atsiradimo istorija

- 1. Pradžia – Alfredu Binet ir Théodore Simon. 1904 m.** Prancūzijos vyriausybė paprašė psichologo Alfredo Binet sukurti metodą, **padedantį nustatyti vaikus, kuriems reikalinga speciali pagalba mokykloje.** Kartu su kolega Théodore Simon, Binet sukūrė pirmąją praktinę intelekto testą seriją, kuri buvo pavadinta **Binet-Simon testu.** Testas buvo skirtas vertinti vaiko **protinį amžių**, lyginant jį su vidutiniu amžiumi, per kurį kiti vaikai atlikdavo tas pačias užduotis.
- 2. IQ sąvokos kūrimas – William Stern. 1912 m.** vokiečių psichologas William Stern įvedė terminą „**Intelektinio koeficientas**“ (IQ) kaip būdą standartizuoti intelekto matavimą. Stern pasiūlė apskaičiuoti **IQ kaip vaiko protinio amžiaus (nustatyto pagal Binet-Simon testą) ir chronologinio amžiaus santykį, padaugintą iš 100.** Formulė atrodė taip: $IQ = (\text{protinio amžiaus} / \text{chronologinio amžiaus}) * 100$. Pavyzdžiui, vaikas, kurio protinis amžius yra 10 metų, o chronologinis amžius yra 8 metai, turėtų IQ 125.
- 3. Tolesnė plėtra – Lewis Terman ir Stanford-Binet testas. 1916 m.** amerikiečių psichologas Lewis Terman iš Stanfordo universiteto **adaptavo ir patobulino Binet-Simon testą**, pritaikydamas jį **JAV kultūriniam kontekstui.** Šis testas tapo žinomas kaip Stanford-Binet intelekto skalė. **Stanford-Binet testas tapo standartu IQ testavimui** ir buvo naudojamas tiek vaikams, tiek suaugusiems vertinti.
- 4. IQ testų plitimas ir naudojimas. XX a.** IQ testai tapo **plačiai naudojami įvairiose srityse** – nuo švietimo iki kariuomenės ir verslo. IQ testai buvo naudojami mokinių gebėjimams nustatyti, priėmimo į mokyklas ir universitetus procedūrose, taip pat darbuotojų atrankai.

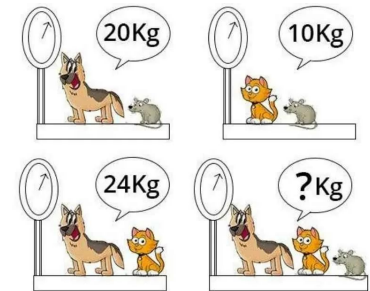
IQ svarbus

Nes tai siejasi (svarbus žodis) su:

- **akademiniiais pasiekimais** (nors dabar manoma, kad gal savikontrolė ir savidrausmė yra labiau svarbi)
- **pajamomis**
- **ilgesniu gyvenimu** (nes jie protingiau išvengia ligų, geriau save gydo, sveikiau maitinasi)
- **gimimo eiliškumu** (pirmagimiai paprastai yra protingesni, nes jiems visas pirminis dėmesys; bet kita svarbesnė priežastis - jie gauna auklėti jaunesnius brolius ir seseris ir taip greičiau mokosi)
- **tėvų intelekto koeficientu** (visgi kažkiek paveldima)
- **Profesija**
 - Gydytojų - 121
 - Universiteto profesorių - 115
 - mokyklos mokytojų - 110
 - pradinių klasių mokytojų - 107
 - Futbolo puolėjų - 105
 - Policininkų - 101
 - santechnikų - 96
 - valytojų - 90
- Bet čia tik vidurkiai. Tyrime dalyvavęs protingiausias ūkio darbininkas buvo 121, aplenkė kvailiausią universiteto profesorių - 110.

- **Bendrasis intelektas - santykinai nekintantis** (vadinamasis g intelektas)
- Lavinti galima kalbą, mąstymą, dėmesį, atmintį. **Intelektas - daugiau bendrasis bruožas dėl gebėjimo mokytis, spręsti problemas.**
- Genijaus sindromas (savant syndrome) - kai daugelių atžvilgių ribotų protinių gebėjimų žmogus turi nepaprastų gebėjimų siaurose srityse (piešimas, skaičiavimas ir pan.)
- Apie bendrojo intelekto stabilumą:
 - Santykinai **išlieka stabilus ilgą gyvenimo periodą**, bet:
 - paauglių tarpe pastebimi paaugimai, jei aktyviai mokosi ir lavina save (dėl pilkosios smegenų masės augimo)
 - galimi kritimai dėl narkotikų vartojimo, nuolatinio streso, prasto ugdymo/apleistumo
 - iki keturių metų sunku nustatyti, bet vėliau tai yra jau lengviau prognozuojama
 - Nuo septynių metų intelekto įverčiai pasidaro labai pastovūs
 - Labiau pastebima IQ kritimas senatvėje dėl ligų
 - Jei testai kartu įtraukia ir verbalinius bei akademinis gebėjimus, tada taip, tai yra tikrai lavinama.

Ar intelektas gali būti ugdomas?

Jei skaitote angliškai: <https://www.livescience.com/36143-iq-change-time.html> (įvairios profesorių nuomonės)

1. Teorinės problemos

- Sunkiai apibrėžiama, kas iš tikrųjų yra intelektas
- Testai labiau matuoja išsilavinimą nei įgimtus gebėjimus
- Kultūrinis šališkumas testavimo metoduose

2. Socialinės pasekmės

- IQ gali tapti socialinės diskriminacijos įrankiu
- Aukšto IQ asmenys dažnai patiria socialinę izoliaciją
- Žemas IQ gali tapti savęs nuvertinimo priežastimi

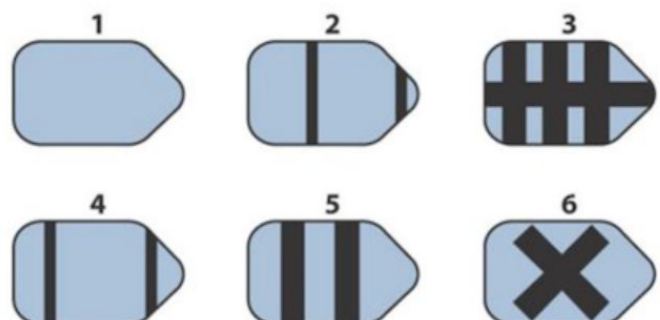
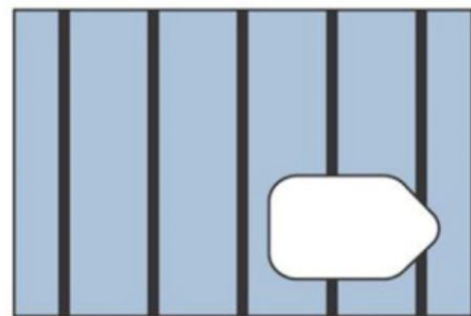
3. Praktiniai apribojimai

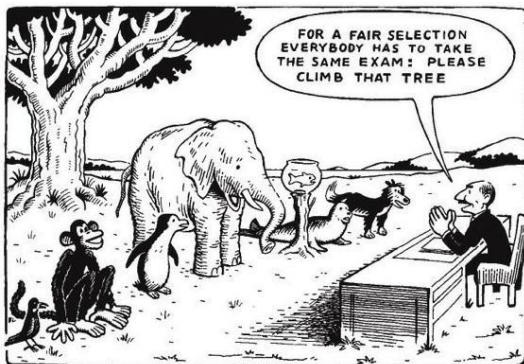
- IQ neatskleidžia socialinių ir emocinių gebėjimų
- Sėkmė gyvenime priklauso nuo daug daugiau faktorių nei IQ
- IQ testai nevertina kūrybiškumo ir praktinių gebėjimų

4. Istorinės pamokos

- IQ testai istoriškai naudoti segregacijai pateisinti
- Aukštas IQ neapsaugo nuo etiškai neteisingų sprendimų (Unabomberio atvejis)
- Vienišumas kaip dažna aukšto IQ pasekmė

IQ testai sulaukė blogų atsiliepimų

Kuris greičiau
užlips į medį?

- Jei į intelektą žiūrima plačiau,
 - Robert Sternberg
 - analitinis (akademinių problemų sprendimas)
 - kūrybinis (gebėjimas originaliai reaguoti į naujas situacijas)
 - praktinis (gebėjimas taikyti žinias ir gebėjimus kasdienėje veikloje)
 - ar H. Gardner
 - Lingvistiniai (poetas T.S. Eliotas)
 - Loginiai-matematiniai (Albertas Einšteinas)
 - Muzikiniai (Igoris Stravinskis)
 - Erdviniai (dailininkas P. Picasso)
 - Kūno valdymo-kinestezinis (šokėja Martha Graham)
 - Asmenybės (savęs pažinimo) (Zigmundas Froidas)
 - Žmonių pažinimo (lyderis Mahatma Gandhi)
 - Gamtos pažinimo (gamtininkas Charlesas Darwinas)

Norite turėti aukštą IQ? Būsite pakankamai vienišas

- Individai tarpusavy sėkmingai komunikuoja esant intelekto koeficiento nuokrypiui iki 30 taškų vienas kito atžvilgiu.
- apie 67% žmonių IQ koeficientas yra tarp 85–115, o į 70–130 rėžį patenka apie 95% populiacijos. Reikšmė žemiau 70 laikoma protinio atsilikimo požymiu, reikšmė virš 130 - išskirtinai talentingo ir gabaus žmogaus požymiu. Didesnį nei 135 intelekto koeficientą turi apie 1% populiacijos.

Kokie intelekto koeficientai:

- Stephen Hawking - 160
- Quentin Tarantino - 160
- Sharon Stone - 154
- Aukščiausias - vaikinukui iš Š. Korėjos - Kim Ung-Young (210) (ne diktatorius)
 - NASA dirbo. Štai jo teiginys: “ aš neretai dirbu kaip mašina, keliuos, sprendžiu, valgau, einu miegoti. Ir vėl iš naujo. Aš buvau vienišas ir neturėjau draugų”
- Beje, Unabomberis (Theodore Kaczynski) - IQ buvo 167 (Harvardo universitetą pradėjo studijuoti nuo 16 m., dabar atlieka bausmę iki gyvos galvos)

Diskusiniai klausimai

Probleminiai teiginiai

"Man gėda prieš draugus, kad mano žmona nebaigė universiteto"

"Tu negali suprasti šio klausimo, nes neturi mokslų daktaro laipsnio"

"Mes negalime bendrauti su jais - jie net nežino, kas yra Kantai ar Hegeliai"

"Aš uždirbau šį diplomą savo darbu, o tu tiesiog paveldėjai šeimos verslą"

1. Kodėl mes taip lengvai priimame formalius pasiekimus (diplomas, titulus, apdovanojimus) kaip žmogaus vertės matą, nors kasdien susiduriame su įrodymais, kad tikroji žmogaus vertė slypi visai kituose dalykuose?

2. Kaip galėtume sukurti visuomenę, kurioje skirtingų išsilavinimo lygių žmonės jaustųsi vienodai vertingi, neprarandant motyvacijos siekti aukštesnio išsilavinimo?

Pastebėjimai iš praktikos

- Intelektualinė segregacija prasideda jau mokykloje (A ir B klasės)
- Universitetai neretai tampa "socialiniais burbulais"
- Profesinė aplinka sustiprina šią segregaciją

Direktorė Rasa buvo patyrusi švietimo įstaigos vadovė, kuri visada siekė užtikrinti aukščiausią ugdymo kokybę savo mokykloje. Vieną dieną ji gavo paraišką iš pedagogės, vardu **Lina, kuri turėjo įspūdingą akademinį išsilavinimą ir "daugybę" diplomų**. Lina buvo baigusi kelis universitetus, turėjo magistro laipsnį švietimo srityje ir netgi keletą sertifikatų iš tarptautinių mokymų. Rasa buvo sužavėta Linos kvalifikacijomis ir nusprendė ją priimti į darbą be ilgų svarstymų.

Pirmieji signalai. Pirmosiomis savaitėmis Lina atrodė puikiai pasiruošusi ir entuziastinga. Ji greitai įsisavino mokyklos tvarką ir pradėjo vesti pamokas. Tačiau netrukus Rasa pastebėjo, kad kai kurie **mokiniai pradėjo skųstis** dėl Linos elgesio. Mokiniai teigė, kad **Lina dažnai būna griežta ir nekantri, nesugeba išklausyti jų problemų ir nesuteikia emocinės paramos**. Rasa pradėjo abejoti, ar Lina tikrai turi reikalingus socialinius įgūdžius, kad galėtų efektyviai dirbti su vaikais.

Konfliktai su kolegomis. Netrukus problemos pradėjo kilti ir tarp Linos bei kitų mokyklos darbuotojų. **Lina dažnai nesutardavo su kolegomis, nesugebėjo dirbti komandoje ir dažnai ignoruodavo kitų nuomones**. Ji buvo linkusi viską daryti savaip ir nesiklausyti patarimų. Tai sukėlė įtampą mokyklos kolektyve ir trukdė sklandžiam darbui. Rasa pastebėjo, kad Linos elgesys pradėjo neigiamai veikti visą mokyklos atmosferą.

Tėvų skundai. Vieną dieną Rasa gavo **skundą iš tėvų grupės**. Jie teigė, kad jų vaikai jaučiasi nesaugūs ir nesuprasti Linos pamokose. Tėvai buvo susirūpinę, kad Lina nesugeba sukurti emociškai saugios aplinkos, kurioje vaikai galėtų laisvai mokytis ir augti. Rasa suprato, kad situacija tampa rimta ir reikia imtis veiksmų.

Sprendimo paieškos. Rasa nusprendė pasikalbėti su Lina ir išsiaiškinti, kodėl kyla tiek daug problemų. Pokalbio metu paaiškėjo, kad **Lina turi puikias akademines žinias, tačiau jai trūksta socialinių įgūdžių**, reikalingų efektyviam darbui su vaikais ir kolegomis. Lina pripažino, kad jai sunku bendrauti su kitais ir valdyti savo emocijas.

Diskusija grupelėse:

1. ***Kaip manote, kokie socialiniai įgūdžiai yra svarbiausi pedagogui, dirbančiam su mokiniais, ir kodėl?***
2. ***Ar esate susidūrę su panašiomis situacijomis savo profesinėje praktikoje? Kaip jas sprendėte?***
3. ***Kaip mokyklos bendruomenė gali padėti pedagogams, kuriems trūksta socialinių įgūdžių, integruotis ir tobulėti?***
4. ***Ką matote savo kolektyve? Kokias pateiktumėte rekomendacijas administracijai?***

Ar tikrai tik protingi turės geresnę ateitį?

Ar gali būti labai protingas ir visiškai nieko nesigaudyti matematikoje?

- Jonas visada gavo puikius pažymius ir tapo garsiu mokslininku. Bet kai jam reikėjo pristatyti savo atradimus, jis kreipėsi į Petrą, **kuris mokykloje piešė komiksus**, nes Petras sugebėjo kūrybiškai ir aiškiai perteikti idėjas.
- Profesorius Augustinas puikiai išmano savo sritį, bet kai reikėjo derėtis dėl svarbios sutarties, jis pasikvietė savo buvusį klasioką Edviną, **kuris mokykloje buvo geriausias kalbėtojas ir derybininkas**.
- Marius baigė universitetą su pagyrimu, bet kai pradėjo dirbti, jis suprato, kad reikia ir bendravimo įgūdžių. Jis mokėsi iš Linos, kuri universitete **dažnai organizuodavo vakarėlius ir žinojo, kaip sukurti draugišką atmosferą** darbo vietoje.
- Dovydas sukūrė nuostabią technologiją, bet parduoti savo išradimą jis kreipėsi į Laurą, kuri mokykloje **pardavinėjo sausainius pertraukų metu** ir dabar turi sėkmingą pardavimo įmonę.

Tradicinis požiūris, kad aukštas IQ yra sėkmės garantas, šiandien yra paneigtas[2]. Tyrimai rodo, kad:

- Intelektiniai gebėjimai (IQ) turi tik 15-20% įtakos mūsų sėkmei[24][25]
- Net 80% gyvenimo ir profesinės sėkmės lemia emocinis intelektas (EQ)[2]
- Puikiai išsilavinę, aukšto intelekto asmenys gali stokoti emocinės brandos ir dėl to jiems gali nesisekti gyvenime[2]

Aukšto emocinio intelekto žmonės pasižymi šiomis savybėmis:

- Yra atsparesni stresui ir racionaliau sprendžia problemas
- Lengviau užmezga ir palaiko efektyvius tarpusavio santykius
- Greitai ir lengvai įsilieja į organizacijas
- Efektyviau bendrauja ir dalijasi idėjomis[2]

- <https://dramblys.lt/articles/socialiniu-emociniu-kompetenciju-lavinimas-ugdymo-istaiqose2>
- <https://www.elijas.lt/straipsniai/net-80-sekmes-gali-lemti-emocinis-intelektas/>
- <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba.2109453/datastreams/MAIN/content>
- <https://www.eruditai.lt/intelektas-koeficientas-ig-ir-sekme/>
- <https://lengvosmintys.lt/emocinis-intelektas/>
- https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/SESG_Kompetencija-su-prieNmokykliniu_2021-09-29.pdf
- <https://www.sveikasirdis.com/emocinis-intelektas/>
- https://www.gimnazija.seirijai.lm.lt/file/repository/Socialiniu_kompetenciju_vertinimas_mokiniu_ugdyme.pdf
- <https://emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/kompetencijos/SESG%20kompetencija.pdf>
- <https://emokykla.lt/bendrosios-programos/kompetencijos/8>
- <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/SESG-KOMPETENCIJA.pdf>
- <https://smf.vdu.lt/vdu-tevu-akademija-socialines-emocines-kompetencijos-svarbus-vaiko-sekmes-mokykloje-ir-ne-tik-faktorius/>
- <https://ukininkopatarejas.lt/naujienos/intelektas-emocijos-sekme/>
- <https://www.lituanistika.lt/content/69549>
- <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/sveikata/sekme-lemia-emocinis-intelektas-591216>
- https://nibd.lt/pdfs/emocinis-intelektas_goleman.pdf
- <https://www.knygos.lt/lt/knygos/eq-kelias-i-sekme-8msyf/>
- <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/85941eab-b82d-4c6e-909f-fcc4898a6594/content>
- <https://www.traders.lt/plugin.php?e=forumposts&m=posts&userid=11127&fromdate=2013-08-10&d=760>
- <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/mokyklos-sekmes-tik-skaiciais-ivertinti-neimanom-1142273>
- [https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Svietimo_bukles_tyrimai/2017%2002%2027%20Atas_kaita%20UGDYMO%20IR%20C5%A0VIETIMO%20PAGALROS%20KOKYB%C4%96S%20SPECIALIOSIOSE%20MOKYKLOSE%20IR%20SPECIALIOJO%20UGDYMO%20CENTRUOSE%20TYRIMAS%20\(2\).pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Svietimo_bukles_tyrimai/2017%2002%2027%20Atas_kaita%20UGDYMO%20IR%20C5%A0VIETIMO%20PAGALROS%20KOKYB%C4%96S%20SPECIALIOSIOSE%20MOKYKLOSE%20IR%20SPECIALIOJO%20UGDYMO%20CENTRUOSE%20TYRIMAS%20(2).pdf)
- <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2024/12/UBA-II-trumprastis-1santrauka.pdf>
- https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1095110515735766&id=100057104843900
- <https://ritaregale.lt/emocinis-intelektas-ir-dvasingumas/>
- <http://www.karierairsveikata.lt/kas-svarbiau-eq-ar-iq/>
- <https://www.bernardinai.lt/2015-07-15-ar-emocinis-intelektas-eq-is-tiesu-svarbesnis/>
- <https://lions-quest.lt/socialines-emocines-sveikos-gyvensenos-kompetencijos-ugdymas/>
- <https://smipc.lt/emocinis-intelektas-kaip-ii-ugdvti-kasdieniame-gyvenime/>
- https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/SESG_Kompetencija-su-prieNmokykliniu_2021-09-29.pdf
- <https://www.delfi.lt/login/login-konferencija/emocinis-intelektas-kelias-i-sekme-kas-jis-kokia-jo-nauda-i-r-kaip-ii-valdyti-120044539>
- <https://emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/kompetencijos/SESG%20kompetencija.pdf>
- <https://www.bernardinai.lt/emocinis-intelektas-ir-jo-svarba-savo-paties-ir-kitu-zmoniui-emociju-atpaizinti-mas-ir-valdymas/>
- <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/SESG-KOMPETENCIJA.pdf>
- <https://kautech.lt/2022/07/11/emocinis-intelektas-neatsiejama-visavercio-gyvenimo-dalis/>
- <https://emokykla.lt/bendrosios-programos/kompetencijos/8>
- <https://www.bernardinai.lt/emocinis-intelektas-neatsiejama-visavercio-gyvenimo-dalis/>

Emocinis Intelektas

- Terminas nuo 1964 m. (Michael Beldoch)
- Išpopuliarėjo nuo 1995 m. (Daniel Goleman knygos pavadinimas toks pats). Tapo populiariosios psichologijos ir spaudos dažnai naudojamas terminas. Dabar skirsto į:
 - Gebėjimų emocinį intelektą
 - Nuostatų emocinį intelektą.
- Pats trumpiausias apibūdinimas: „EI – tai asmens gebėjimas apdirbant emocinę informaciją būti ir gyventi socialinėje aplinkoje“.
- Mokslo bendruomenė kritikuoja terminą. Labiau sritį sieja su bendruoju intelektu ir asmenybės charakteristikomis.

Daniel Goleman „Emocinis intelektas. Kodėl jis gali būti svarbesnis nei IQ“.

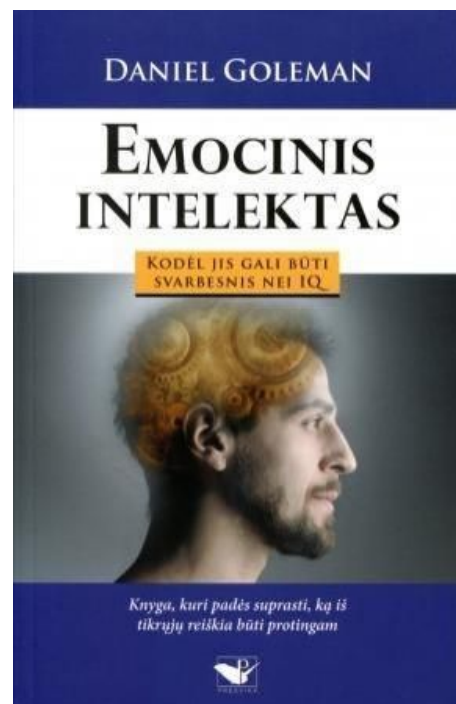
Be bendrų temų, mokytojai ras:

- **Emocinis intelektas klasėje:** Knygoje pateikiama daugybė praktinių pavyzdžių ir strategijų, kaip kurti emociškai saugią ir palaikančią aplinką klasėje, kurioje mokiniai jaustųsi drąsiai reikšti savo emocijas ir mokytųsi jas valdyti.
- **Mokinių ugdymas:** Sužinosite, kaip padėti mokiniams suprasti savo emocijas, išmokyti juos efektyviai bendrauti, spręsti konfliktus ir kurti sveikus santykius – tai įgūdžiai, reikalingi ne tik mokykloje, bet ir visą gyvenimą.
- **Asmeninis tobulėjimas:** Knyga taip pat skatina mus, pedagogus, pažvelgti į savo emocinį intelektą, geriau suprasti savo emocijas ir jų įtaką mūsų darbui bei santykiams su mokiniais ir kolegomis.

Taupantiems laiką - perskaitykite 301-323 psl.

- Aprašoma „Mokslo apie save“ pamoka Nuevos mokykloje, kurios metu mokiniai kalba apie savo jausmus ir kaip juos įvertina balais.
- Pateikiamas žaidimo, kurio metu mokiniai, suskirstyti į grupes, turi sudėti dėlionės nebendraudami tarpusavyje, pavyzdys. Šis žaidimas skatina mokinius suprasti bendradarbiavimo svarbą ir išmolti efektyviai dirbti komandoje.
- Aprašomas konfliktas tarp dviejų mokinių, Takerio ir Rahmano, kilęs dėl skirtingo žaidimo taisyklių interpretavimo. Mokytoja padeda berniukams išspręsti konfliktą taikiai, parodydama, kaip svarbu išklausti ir suprasti vienas kito požiūrį.
- Kaip mokytoja naudoja „pašto dėžutę“, į kurią mokiniai gali įmesti raštelius su savo rūpesčiais ir skundais. Tai leidžia aptarti vaikams svarbias problemas ir kartu ieškoti jų sprendimo būdų.
-

EQ vs. IQ

Ah, emocinis intelektas (EQ) - ta magiška sąvoka, kuri priverčia kai kuriuos mokslininkus pasijusti taip, lyg kas būtų įmetęs Mentos į jų Cola butelį! Kodėl kai kurie smegenų meistrai vis dar krapšto galvas dėl EQ:

“Kritiški” mokslininkai

1. Teorinės ribos. Įsivaizduokite, kad bandote apibrėžti, kas yra "skanus maistas". Vienam tai pica, kitam - sushi, o trečiam - močiutės kotletai. Panašiai ir su EQ - mokslininkai niekaip nesutaria, **ką tiksliai į šią sąvoką sudėti**. Tai kaip bandyti sutalpinti dramblių į Mini Cooper - kažkas vis tiek liks už borto!
2. Matavimo galvosūkis. **Kaip išmatuoti kažką, ko negalime paliesti?** Tai panašu į bandymą pasverti vaivorykštę - gražu, bet nepraktiška. Mokslininkai vis dar ieško būdų, kaip tiksliai pamatuoti EQ, bet kol kas tai primena bandymą pagauti muilo burbulą - slidus reikalas!
3. **Mokslinis pagrindimas**. Kai kurie kritikai sako, kad EQ tyrimai yra tokie pat tvirti kaip šokoladinis namas karštą vasaros dieną. Jie teigia, kad **trūksta "kietų" mokslinių įrodymų, kad EQ būtų toks pat svarbus kaip tradicinis IQ**. Tai tarsi bandymas įrodyti, kad vienaragiai egzistuoja - daug kas nori tikėti, bet įrodyti sunku!

Nepaisant to, kad kai kurie mokslininkai į EQ žiūri taip skeptiškai, lyg tai būtų naujausias dietos planas ("Valgyk emocijas ir numesi svorio!"), ši koncepcija dabar yra populiari kaip karšti blynai šaltą žiemos rytą.

SEK - tyrimai rodo, kad šie įgūdžiai reikšmingai veikia įvairius mokinių gyvenimo aspektus, nuo akademinės sėkmės iki psichologinės gerovės.

1. Teigiami mokytojo ir mokinio santykiai:
 - Teigiami santykiai tarp mokytojų ir mokinių skatina palaikančią mokymosi aplinką, prisidedančią prie mokinių emocinės gerovės ir socialinio vystymosi. **Mokytojai, kurie sukuria emociškai saugią aplinką, padeda mokiniams geriau suvokti save ir valdyti emocijas** (Balanchivadze & Bzikadze, 2021).
2. Akademinė ir gyvenimo sėkmė:
 - Socialiniai-emociniai įgūdžiai, tokie kaip **savikontrolė, pasitikėjimas, optimizmas ir energija, yra labai svarbūs akademinėi ir gyvenimo sėkmei**. Šie įgūdžiai padeda formuoti stiprius santykius, gerinti psichologinę sveikatą ir fizinės sveikatos rezultatus ([Guo et al., 2021](#)).
3. Mokytojų įtaka:
 - Mokytojai vaidina svarbų vaidmenį plėtojant mokinių socialinius-emocinius įgūdžius. **Efektyvios programos**, kurios moko mokytojus integruoti šiuos įgūdžius į savo mokymo metodus, parodė, kad tai **pagerina mokinių socialinius įgūdžius, emocijų reguliavimą ir bendrą klasės atmosferą** (Zlatić & Luković, 2020).
4. Holistinis vystymasis:
 - Socialinio-emocinio mokymosi (SEM) programos, integruotos į mokyklos mokymo programą, gerina **mokinių kognityvinius, socialinius ir emocinius gebėjimus**, paruošdamos juos sudėtingam ir kintančiam pasauliui. Šios programos yra veiksmingos įvairiuose kultūriniuose kontekstuose ir prisideda prie individualios gerovės ir socialinės pažangos (Miyamoto et al., 2015).
5. Ankstyva intervencija:
 - Struktūruotų SEM programų įgyvendinimas nuo jauno amžiaus, parodė, kad pagerina socialinę-emocinę kompetenciją, **sumažina elgesio problemų ir pagerina akademinius pasiekimus jauniems vaikams** (Ashdown & Bernard, 2012).

Viskas labai susiję. SEK ir akademiniai gebėjimai:

1. Durlak, J.A. et al. (2011) - meta-analizė parodė, kad SEK programos **pagerino mokinių akademinius rezultatus 11 procentinių punktų**.
2. Zins, J.E. et al. (2004) - tyrimas nustatė, kad SEK ugdymas **pagerina mokymosi motyvaciją, prisirišimą prie mokyklos** ir akademinius pasiekimus.
3. Payton, J. et al. (2008) - apžvalga parodė, kad SEK programos **padidino mokinių pažangumą**, pagerino klasės aplinką ir sumažino elgesio problemas.
4. Brackett, M.A. et al. (2012) - tyrimas parodė, kad aukštesnis emocinis intelektas buvo **susijęs su geresniais akademiais rezultatais**.
5. Wentzel, K.R. (1993) - nustatyta, kad socialiniai įgūdžiai, tokie kaip bendradarbiavimas ir pagarba, yra **susiję su geresniais akademiais pasiekimais**.
6. Malecki, C.K. & Elliot, S.N. (2002) - tyrimas parodė, kad socialiniai įgūdžiai buvo susiję **su aukštesniais pažymiais ir mažesniu praleistų pamokų skaičiumi**.
7. Graziano, P.A. et al. (2007) - nustatyta, kad emocinė kompetencija ankstyvoje vaikystėje **prognozavo geresnius skaitymo ir matematikos įgūdžius**.
8. Oberle, E. et al. (2014) - SEK programos dalyviai **pagerino savo akademinius rezultatus**, palyginti su kontroline grupe.
9. Domitrovich, C.E. et al. (2007) - tyrimas parodė, kad SEK programos dalyviai **turėjo geresnius skaitymo ir matematikos įgūdžius**.
10. Rimm-Kaufman, S.E. et al. (2014) - nustatyta, kad SEK programos dalyviai **pagerino savo akademinius pasiekimus ir sumažino elgesio problemas**.
11. Schonert-Reichl, K.A. et al. (2015) - SEK programos dalyviai **pagerino savo akademinius rezultatus**, socialinį ir emocinį funkcionavimą.
12. Durlak, J.A. et al. (2011) - meta-analizė parodė, kad SEK programos **padidino akademinius pasiekimus ir sumažino elgesio problemas**.
13. Taylor, R.D. et al. (2017) - tyrimas nustatė, kad SEK įgūdžiai buvo **susiję su geresniais akademiais rezultatais** ir mažesniu praleistų pamokų skaičiumi.
14. Greenberg, M.T. et al. (2003) - SEK programos dalyviai **pagerino savo skaitymo, rašymo ir matematikos įgūdžius**.
15. Bierman, K.L. et al. (2010) - nustatyta, kad SEK programos dalyviai **turėjo geresnius akademinius pasiekimus ir mažiau elgesio problemų**.

Grįžkime prie palinkėjimų

"Gera besimokantis, protingas žmogus" ir "socialines emocines kompetencijas turintis žmogus"

Gera besimokantis, protingas žmogus: šis asmuo pasižymi aukštu intelekto koeficientu (IQ), geba greitai įsisavinti informaciją, spręsti sudėtingas problemas ir pasiekti aukštų akademinių rezultatų. Tačiau aukštas IQ ne visada garantuoja sėkmę gyvenime, ypač jei trūksta socialinių ir emocinių įgūdžių

Socialines emocines kompetencijas turintis žmogus: šis asmuo geba atpažinti ir valdyti savo emocijas, suprasti kitų jausmus, kurti ir palaikyti sveikus santykius, priimti atsakingus sprendimus ir efektyviai bendrauti. SEK yra svarbios ne tik akademinei ir profesinei sėkmei, bet ir bendrai gyvenimo kokybei

Mokyklos vidutiniškai gyvenime neretai pasiekia ne mažiau, nei geri mokiniai, dėl kelių pagrindinių priežasčių, susijusių su socialinių ir emocinių kompetencijų (SEK) ugdymu ir jų svarba gyvenime.

Akademinių pasiekimų ribotumas. Nors akademiniai pasiekimai yra svarbūs, jie ne visada atspindi žmogaus gebėjimą sėkmingai veikti realiaame pasaulyje. Geri mokiniai dažnai yra orientuoti į akademinius rezultatus, tačiau jiems gali trūkti praktinių įgūdžių, reikalingų gyvenime.

Kūrybiškumas ir problemų sprendimas. Vidutiniškai dažnai lavina kūrybiškumą ir problemų sprendimo įgūdžius, nes jie turi rasti netradicinius būdus, kaip pasiekti savo tikslus. Šie įgūdžiai yra labai vertinami darbo rinkoje ir padeda sėkmingai prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių.

Mokyklos vidutiniškai gyvenime neretai pasiekia ne mažiau, nei geri mokiniai, nes **jie lavina socialines ir emocines kompetencijas**, kurios yra esminės sėkmei gyvenime. Gebėjimas valdyti emocijas, kurti tvirtus santykius, spręsti problemas ir prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių yra svarbūs įgūdžiai, kurie padeda pasiekti sėkmės tiek asmeniniame, tiek profesiniame gyvenime.

Ar turite
pavyzdžių iš
savo gyvenimo?

Ne kūno amžius parodo tikrą brandą. Žaismingumo vertė

Žaismingumas nėra nebranda ir nėra socialinių emocinių kompetencijų trūkumas. Kartais visuomenėje atrodo, kad brandus žmogus yra labai rimtas žmogus. Tačiau žaismingumas gali būti svarbi socialinių emocinių kompetencijų dalis, padedanti kurti sveikus tarpusavio santykius, valdyti stresą ir išlaikyti pozityvų požiūrį į gyvenimą.

Žaismingumas yra svarbi socialinių emocinių kompetencijų dalis, kuri padeda valdyti stresą, kurti pozityvius santykius ir išlaikyti kūrybiškumą. Brandus žmogus nebūtinai turi būti rimtas; gebėjimas būti žaismingu gali būti brandos požymis, rodantis emocinę pusiausvyrą ir socialinį sąmoningumą. Todėl žaismingumas turėtų būti vertinamas kaip teigiamas bruožas, prisidedantis prie bendros gerovės ir sėkmės gyvenime.

Emmanuel Macron ir Brigitte Trogneux

- Amžiaus skirtumas: 25 metai
- Aprašymas: Prancūzijos prezidentas Emmanuel Macron vedė Brigitte Trogneux 2007 metais. Brigitte yra 25 metais vyresnė už Emmanuel. (46/71)

Alla Pugačiova ir Maksim Galkin

- Amžiaus skirtumas: 27 metai
- Aprašymas: Sovietų pop legenda Alla Pugačiova ir komikas bei televizijos vedėjas Maksim Galkin susituokė 2011 metais. Pugačiova yra 27 metais vyresnė už Galkin

Madonna ir Joshua Popper

- Amžiaus skirtumas: 35 metai
- Aprašymas: Dainininkė Madonna ir jos vaikinai, bokso treneris Joshua Popper, turi 35 metų amžiaus skirtumą. Jie pradėjo susitikinėti 2023 metais. (65/30)

Arvydas Anušauskas ir Lina Anušauskienė

- Arvydas Anušauskas ir jo žmona Lina turi 27 metų amžiaus skirtumą. Jie susituokė 2015 metų gegužę, kai Arvydai buvo 50 metų, o Lina - 23 metų amžiaus

Ar gali jūsų
partneris/-ė būti
vyresnis/-ė?

Aišku, kad gali,
tik yra iššūkių:

- **Branda ir gyvenimo patirtis.** Vyresnis partneris dažnai turi daugiau gyvenimo patirties ir gali būti emociškai brandesnis. Jaunesnis partneris gali būti dar augimo ir savęs atradimo procese. Iššūkis: Skirtingi brandos lygiai gali lemti nevienodą požiūrį į gyvenimo tikslus ir vertybes.
- **Socialiniai emociniai įgūdžiai.** Vyresnis partneris gali turėti labiau išvystytus emocijų valdymo ir konfliktų sprendimo įgūdžius. Jaunesnis partneris turi galimybę mokytis ir tobulinti savo socialinius emocinius įgūdžius iš labiau patyrusio partnerio. Privalumas: Abipusis mokymasis ir augimas santykiuose.
- **Komunikacija.** Skirtingos kartos gali turėti skirtingus komunikacijos stilius ir preferencijas. Svarbu vystyti empatiją ir aktyvaus klausymosi įgūdžius, kad būtų įveikti komunikacijos barjerai.
- **Gyvenimo etapai.** Partneriai gali būti skirtinguose gyvenimo etapuose (pvz., karjeros pradžia vs. įsitvirtinimas). Reikia lankstumo ir supratingumo derinant skirtingus poreikius ir lūkesčius.
- **Socialinė aplinka.** Gali kilti iššūkių integruojantis į vienas kito socialinį ratą dėl skirtingų interesų ir patirčių. Galimybė praplėsti socialinį tinklą ir perspektyvas.
- **Emocinė branda.** Vyresnis partneris gali turėti geresnį savęs pažinimą ir emocinį stabilumą. Jaunesnis partneris gali įnešti spontaniškumo ir naujų perspektyvų.
- **Sprendimų priėmimas.** Skirtinga gyvenimo patirtis gali lemti skirtingus sprendimų priėmimo stilius. Svarbu išlaikyti balansą tarp patirties ir naujų idėjų.
- **Asmeninis augimas.** Tokiuose santykiuose yra didelė galimybė abiem partneriams augti ir tobulėti. Vyresnis partneris gali padėti jaunesniam brandinti socialinius emocinius įgūdžius. • Jaunesnis partneris gali skatinti vyresnįjį išlikti atviram naujoms idėjoms ir pokyčiams.
- **Galios dinamika.** Svarbu atkreipti dėmesį į galimą nelygiavertę galios dinamiką dėl skirtingos patirties ir resursų. Būtina puoselėti lygiavertčius ir pagarbius santykius, nepaisant amžiaus skirtumo.
- **Ateities perspektyvos.** Skirtingi gyvenimo etapai gali lemti skirtingus ateities planus (pvz., šeimos kūrimas, karjeros siekiai). Reikia atvirumo ir lankstumo derinant ilgalaikius tikslus.

Taip, vienoje mokyklos klasėje gali būti skirtingo amžiaus vaikai. Ši praktika, kartais vadinama **"multi-age"** arba **"mixed-age"** mokymusi, turi savo privalumų ir iššūkių:

1. **Socialinių emocinių įgūdžių vystymas.** Vyresni vaikai turi galimybę ugdyti lyderystės ir mentorstės įgūdžius. Jaunesni vaikai gali mokytis socialinių normų iš vyresnių bendraklasių. Skatinama empatija ir supratimas tarp skirtingo amžiaus vaikų.
2. **Individualizuotas mokymasis.** Leidžia vaikams mokytis savo tempu, nepriklausomai nuo amžiaus. Gabesni jaunesni vaikai gali būti iššūkiami vyresnių mokinių lygyje. Vyresni vaikai, kuriems reikia daugiau laiko, gali įtvirtinti žinias be stigos.
3. **Branda ir vystymasis.** Pripažįstama, kad vaikai vystosi skirtingu tempu įvairiose srityse. Suteikiama erdvė skirtingiems brandos lygiams vienoje klasėje.
4. **Bendradarbiavimo įgūdžiai.** Skatinamas tarpusavio mokymasis ir pagalba. Ugdomi komandinio darbo įgūdžiai tarp skirtingo amžiaus vaikų.
5. **Konkurencijos mažinimas.** Mažiau lyginimosi tarp bendraamžių. Didesnis dėmesys asmeniniam augimui, o ne konkuravimui.
6. **Socialinė įtrauktis.** Mažinama socialinė izoliacija, ypač mažose mokyklose. Skatinama įvairovė ir tolerancija klasėje.
7. **Kognityvinė stimuliacija.** Jaunesni vaikai gali būti stimuliuojami vyresnių vaikų idėjų. Vyresni vaikai įtvirtina žinias, aiškindami jas jaunesniems.
8. **Iššūkiai mokytojams.** Reikalauja didesnio pasiruošimo ir individualizuoto mokymo. Būtina gerai išvystyta diferencijavimo praktika.
9. **Emocinė branda.** Skirtingi emocinės brandos lygiai gali būti tiek privalumas, tiek iššūkis. Galimybė mokytis emocinės savireguliacijos iš įvairaus amžiaus bendraklasių.
10. **Akademinių standartai.** Gali būti sudėtinga užtikrinti, kad visi vaikai pasiekia amžiui tinkamą akademinį lygį. Reikalauja lankstaus požiūrio į vertinimą ir programos pritaikymą.

Ar gali skirtingo amžiaus vaikai mokytis vienoje klasėje?

Diskusijos grupelėse:

- Jūsų požiūris į santykius skirtingo amžiaus žmonių poras
- Jūsų požiūris į klases, kur mokosi skirtingo amžiaus mokiniai

Papildomai:

- Kaip manote, kokius socialinius emocinius įgūdžius labiausiai ugdo bendravimas su skirtingo amžiaus žmonėmis?
- Prisiminkite situaciją, kai bendravote su gerokai vyresniu ar jaunesniu žmogumi. Kokių naujų dalykų išmokote iš šios patirties?
- Kokius iššūkius galėtum patirti mokytojas, dirbdamas su skirtingo amžiaus mokiniais vienoje klasėje? Kaip šiuos iššūkius būtų galima paversti galimybėmis?
- Kaip, jūsų nuomone, keistųsi klasės dinamika, jei joje mokytųsi skirtingo amžiaus vaikai? Kokią įtaką tai turėtų mokinių emociniam intelektui?
- Kokių privalumų ir trūkumų galėtų turėti romantiniai santykiai tarp žmonių su dideliu amžiaus skirtumu (pvz., 10-30 metų)? Kaip tai gali paveikti jų emocinę brandą?
- Kaip galėtume panaudoti skirtingo amžiaus mokinių stiprybes, kad pagerintume visų socialines emocines kompetencijas?

SEU kelias link mokyklos

1. **20 amžiaus pradžia:** pedagogai ir psichologai, tokie kaip **John Dewey**, pradėjo akcentuoti **visapusišką ugdymą**, įtraukiantį ne tik akademines žinias, bet ir **socialinius bei emocinius aspektus**.
2. **1950-1960 m.:** **humanistinė psichologija**, kuriai atstovavo tokie teoretikai kaip **Abraham Maslow** ir **Carl Rogers**, pabrėžė asmenybės ir emocinės sveikatos svarbą.
3. SEU šaknys siekia **1960-uosius metus**, kai Yale universiteto Vaikų studijų centre profesorius **James Comer** pradėjo **Comer mokyklų vystymo programą**. Ši programa buvo skirta žemų pajamų afroamerikiečių bendruomenėms Naujojo Haveno mieste, Konektikute, ir **siekė pagerinti mokinių socialinius ir emocinius įgūdžius**, kad jie galėtų geriau mokytis ir pasiekti aukštesnių akademinų rezultatų.
4. **1970-1980 m.:** pradėta sistemingai **tirti ir plėtoti socialinius emocinius įgūdžius mokyklose**. **Socialinio mokymosi teorijos**, kurias išvystė **Albert Bandura**, akcentavo modeliavimą ir stebėjimą kaip mokymosi metodus.
5. **1990 m.:** **Daniel Goleman** knyga „**Emocinis intelektas**“ (1995 m.) atkreipė plačiąją visuomenės dėmesį į emocinį intelektą ir jo svarbą. Tai paskatino **SEKU plėtrą mokyklose**.

Truputis istorijos

James Comer suprato, kad **norint išmokyti vaiką daugybės lentelės, pirmiausia reikia pasirūpinti jo emocine gerove**. Juk kaip galima susikaupti prie matematikos uždavinio, jei galvoje sukasi rūpesčiai apie tai, ar bus ką valgyti vakarė?

James
Comer

Naujojo Haveno eksperimentas

Comer nusprendė pradėti nuo Naujojo Haveno miesto - vietos, kur dauguma vaikų augo neturtingose afroamerikiečių šeimose. Įsivaizduokite, kad jis buvo tarsi sodininkas, kuris nusprendė užauginti gražiausias gėles ten, kur visi sakė, kad niekas neauga!

Mokykla kaip šeima

Comer sukūrė programą, kuri **pavertė mokyklą į šeimą**. Jis suprato, kad **vaikai negali tiesiog "įjungti" mokymosi režimo, kai jų galvose ir širdyse - chaosas**. Todėl jis mokė mokytojus ne tik dėstyti pamokas, bet ir būti emociškai palaikančiais, supratingais "tėvais".

Rezultatai, kurie nustebino visus

Ir kas nutiko? Ogi stebuklas! Vaikai, kurie anksčiau buvo **laikomi "beviltiškais", staiga pradėjo ne tik geriau mokytis, bet ir elgtis**. Jie tapo laimingesni, labiau pasitikintys savimi. Tai buvo tarsi švietimo alchemija - Comer pavertė **"švino" mokinius į "aukso" piliečius!**

Kas toliau?

Comer programa tapo pavyzdžiu visam pasauliui. Ji parodė, kad kiekvienas vaikas gali būti sėkmingas, jei tik jam suteikiame tinkamas sąlygas. Tai primena mums, mokytojams, kad **mūsų darbas - ne tik perduoti žinias, bet ir padėti vaikams tapti geresniais, laimingesniais žmonėmis**. Tad kitą kartą, kai jūsų mokinys ateis į klasę liūdnas ar piktas, prisiminkite Comer. Galbūt šiam vaikui reikia ne griežtumo, o šilto žodžio ir supratingo žvilgsnio. Juk niekada nežinome, gal būtent šis vaikas taps kitu Einšteinu ar Martinu Liuteriu Kingu - jei tik mes padėsime jam atrasti savo stiprybes ir įveikti sunkumus.

Pagrindiniai principai:

- Holistinis požiūris į vaiką
- Mokyklos kaip bendruomenės kūrimas
- Tėvų įtraukimas
- Problemų sprendimo įgūdžių ugdymas
- Bendradarbiavimo kultūra
- "Be kaltės" požiūris į problemas
- Profesinis tobulėjimas

Institucionalizacija ir praktikos plėtra

- **1994 m.: Įkurta CASEL** (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning), organizacija, kuri skatina **SEKU integraciją į švietimo sistemas**.
- **2000 m.:** daugiau šalių **pradėjo integruoti SEKU programas** į nacionalines švietimo programas. JAV, Jungtinė Karalystė, Australija ir kai kurios Europos šalys pradėjo sistemingai įgyvendinti SEKU programas.
- **2010 m. ir vėliau:** SEKU tapo vis **labiau integruota į mokyklų programas** visame pasaulyje. Nauji tyrimai atskleidė, kad SEKU gali pagerinti akademinius rezultatus, sumažinti elgesio problemas ir padidinti mokinių gerovę.
- **Technologijos ir SEKU:** pastaraisiais metais **įvairios technologijos**, tokios kaip socialiniai tinklai, mobiliosios programėlės ir virtualios klasės, pradėjo vaidinti **svarbų vaidmenį SEKU ugdyme**.

Truputis istorijos

SEKU -

Socialinių Emocinių Kompetencijų Ugdymas

CASEL SEU struktūra, dar vadinama CASEL ratu, apima penkias pagrindines socialinių emocinių kompetencijų sritis:

1. **Savęs pažinimas** - gebėjimas tiksliai įvertinti savo jausmus, mintis ir vertybes.
2. **Savęs valdymas** - gebėjimas efektyviai reguliuoti jausmus, elgesį ir poreikius.
3. **Socialinis sąmoningumas** - gebėjimas įsijausti į kitų perspektyvą ir suprasti socialines bei etines normas.
4. **Santykių įgūdžiai** - gebėjimas užmegzti ir palaikyti sveikus santykius.
5. **Atsakingas sprendimų priėmimas** - gebėjimas priimti konstruktyvius ir etiškus sprendimus.

Vienas iš žymiausių socialinių emocinių kompetencijų (SEK) ugdymo sistemų yra CASEL SEU struktūra, kurią sukūrė Akademinio, socialinio ir emocinio ugdymo bendradarbiavimo organizacija (CASEL).

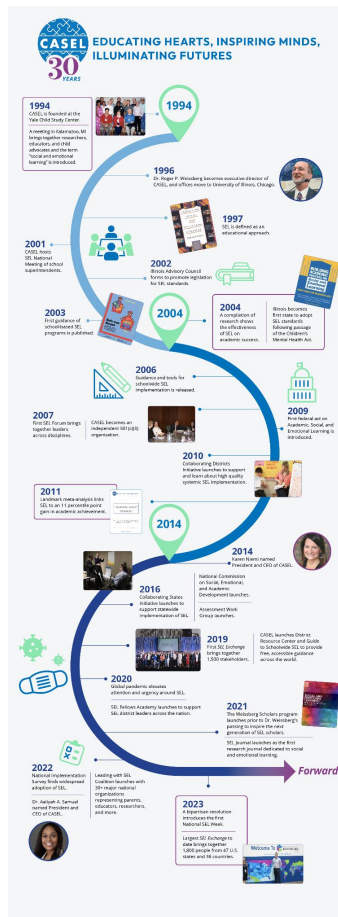
CASEL (Akademinio, socialinio ir emocinio ugdymo bendradarbiavimo organizacija) yra nevyriausybinė organizacija, kuri tapo socialinių emocinių ugdymo (SEU) judėjimo lydere visame pasaulyje.

Ši organizacija buvo įkurta **1994** metais, kai nedidelė grupė mokslininkų ir praktikų susirinko Kalamazų mieste aptarti paprastos, bet galingos idėjos - kas būtų, jei švietimo sistema visapusiškai remtų vaikų socialinę, emocinę ir akademinę raidą? Iš šios idėjos užuomazgos CASEL išaugo į judėjimą, kurio tikslas - padaryti SEU neatsiejama švietimo dalimi. **1997 metais devyni CASEL bendradarbiai išleido knygą "Promoting Social and Emotional Learning: Guidelines for Educators"**, kuri oficialiai apibrėžė SEU sritį.

Per kitus dešimtmečius **daugybė tyrimų** įrodė SEU naudą, remiant mokinių akademinius pasiekimus ir ilgalaikę sėkmę. CASEL tapo svarbi sparčiai augančioje SEU srityje, skatindama mokslinius tyrimus, teikdama rekomendacijas dėl įgyvendinimo ir formuodama politiką.

Šiandien CASEL, remdamasi savo istorija ir principais, tęsia misiją padaryti SEU neatsiejama kiekvieno vaiko ugdymo dalimi.

CASEL istorija

SEK ugdymo vietos

Ši sistema pabrėžia, kad SEK kompetencijos gali būti ugdomos keturiose pagrindinėse aplinkose:

1. klasėse
2. mokyklose
3. namuose
4. bendruomenėse

Ši nuostata pabrėžia sisteminių požiūrį į SEU kompetencijų ugdymą, kuris neturėtų apsiriboti vien tik mokykla ar klase, bet apimti ir kitas svarbias vaiko aplinkos sritis. Sėkmingas SEU kompetencijų įgijimas reikalauja koordinuotų pastangų ir nuoseklaus ugdymo įvairiose srityse:

- **Klasėse** - per pamokas, mokytojų elgesį ir klasės aplinką.
- **Mokyklose** - per mokyklos kultūrą, taisykles, veiklas ir bendruomenės įtraukimą.
- **Namuose** - per tėvų įsitraukimą, šeimos vertybes ir praktikas.
- **Bendruomenėse** - per bendruomenės organizacijų veiklas, neformalų ugdymą ir socialinę aplinką.

Šios penkios kompetencijų sritys yra tarpusavyje susijusios ir jų ugdymas gali vykti keturiose pagrindinėse aplinkose: klasėse, mokyklose, namuose ir bendruomenėse.

[nuoroda](#)

Gyvenimo įgūdžių dalyko paskirtis – sudaryti sąlygas ir galimybes ugdytis įgūdžius, gebėjimus, asmenines savybes, vystyti talentus, įgyti žinių, kurie jaunam žmogui taps įrankiais, padedančiais savarankiškai nuspręsti dėl savo ateities, priimti su karjera ir asmeniniu gyvenimu susijusius sprendimus, kelti tikslus ir jų siekti.

1. Savęs pažinimas, asmeninių tobulėjimo tikslų kėlimas ir siekimas
2. Tarpusavio santykių kūrimas ir mokymasis bendradarbiauti
3. Atsakingas elgesys ir pasekmių įvertinimas
4. Asmens, bendruomenės gerovės kūrimas, sveikatos stiprinimas ir saugojimas.

Kompetencija	Aprašymas
Savęs pažinimas	Gebėjimas tiksliai įvertinti savo jausmus, mintis ir vertybes bei palaikyti teigiamą savęs suvokimą.
Savęs valdymas	Gebėjimas efektyviai reguliuoti jausmus, elgesį ir poreikius.
Socialinis sąmoningumas	Gebėjimas įsijausti į kitų perspektyvą ir suprasti socialines bei etines normas elgesiui.
Santykių įgūdžiai	Gebėjimas užmegzti ir palaikyti sveikus ir atsakingus santykius.
Atsakingas sprendimų priėmimas	Gebėjimas priimti konstruktyvius ir etiškus sprendimus apie asmeninius elgesio modelius ir socialines situacijas.

Vienas iš pirmųjų žingsnių buvo **individualių įvairių SEU programų diegimas mokyklose**, siekiant ugdyti mokinių socialinius ir emocinius įgūdžius. Šios programos buvo skirtos ne tik mokiniams, bet ir mokytojams bei tėvams, siekiant sukurti visapusišką paramos sistemą.

Lietuvoje buvo įgyvendintos kelios SEU programos, kurios padėjo mokykloms integruoti socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą į kasdienį mokymosi procesą. Viena iš tokių programų yra **LIONS QUEST „Laikas kartu“**, kuri padeda mokytojams kurti saugią mokymosi aplinką ir ugdyti mokinių įgūdžius, reikalingus sėkmei mokykloje ir gyvenime.

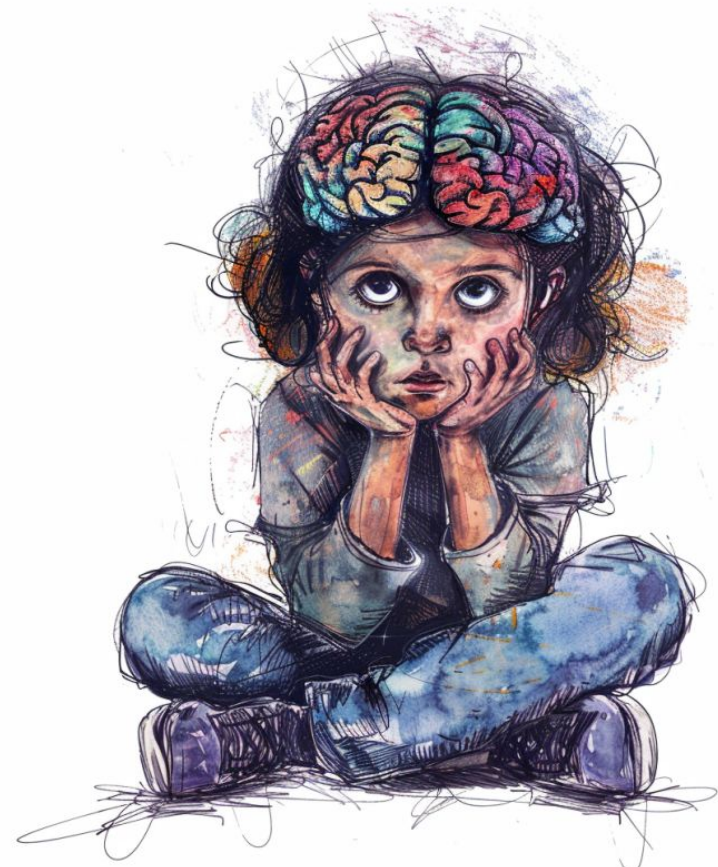
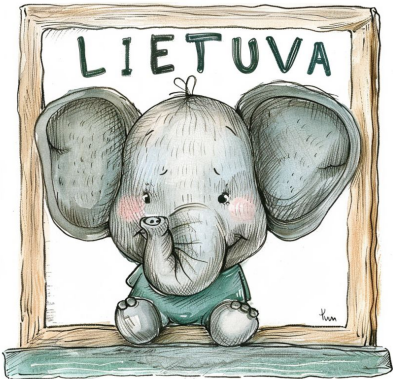
Kita svarbi programa yra **„Emocinio intelekto lavinimas Lietuvos ugdymo įstaigose“**, kurią įgyvendino Raseinių Šaltinio progimnazija. Šios programos metu mokytojai dalyvavo 120 akademinėse valandose mokymuose, kuriuose įgijo teorinių žinių ir praktinių įgūdžių, kaip taikyti emocinį intelektą klasėje.

Lietuvoje taip pat buvo **įkurtos organizacijos**, kurios skatina **SEU integravimą į švietimo sistemą**. Viena iš tokių organizacijų yra **Lietuvos socialinio emocinio ugdymo asociacija (LSEUA)**, kuri vienija organizacijas, inicijuojančias SEU programas ir įrankius Lietuvoje. LSEUA siekia skatinti SEU programų plėtrą ir užtikrinti jų kokybę.

Socialinių emocinių kompetencijų ugdymas Lietuvoje yra nuolat tobulinamas ir plėtojamas, siekiant sukurti palankią mokymosi aplinką ir ugdyti mokinių socialinius bei emocinius įgūdžius. Šios pastangos padeda mokiniams geriau susidoroti su gyvenimo iššūkiais ir pasiekti sėkmės tiek mokykloje, tiek gyvenime.

SEU ir Lietuva

Asociacijos taryba:
Daiva Šukytė (prezidentė)
Audronė Allan (viceprezidentė)
Reda Kunickienė (buvusi prezidentė 2019-2020 m.)
Imma Liubertienė (buvusi prezidentė 2015-2019 m.)
Loreta Kaltauskienė
Vidas Krištaponis
Rolanda Šliažienė

Integracija į
kasdienybę -
4 sluosniai

4 keliai SEU mokykloje

Gyvenimo įgūdžių programa

(reguliarios
pamokos)

Mokyklos intervencinė veikla

(klasės vadovų
veikla, integracija į
pamokas)

Individualios iniciatyvos

(atskirų mokytojų
iniciatyvos,
kviestiniai svečiai)

Mokyklos strateginė politika

(Vizija, Geros
mokyklos
konceptcija)

1 sluoksnis - Gyvenimo
įgūdžių programa

Programa augimo stadijoje

Pagrindinė informacija - (emokykla.lt) [Nuoroda](#)

Gyvenimo įgūdžių programa yra svarbi Lietuvos bendrojo ugdymo dalis, skirta ugdyti mokinių socialinius ir emocinius gebėjimus¹. Ši programa apima keturias pagrindines sritis:

Programos struktūra

1. Savimonė ir savitvarda
2. Empatiškumas, socialinis sąmoningumas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas
3. Atsakingas sprendimų priėmimas ir elgesys įvertinant pasekmes
4. Rūpinimasis sveikata

Programa	
Laikas	Tema
15.00–15.05	Sveikinimo žodis Aidas Aldakauskas, NSA direktorius
15.05–15.30	„Naujų mokslo metų aktualijos. Gyvenimo įgūdžių bendrosios programos įgyvendinimo rekomendacijos ir ištekliai švietimo portale“ Mindaugas Požėla, Nacionalinės švietimo agentūros Ugdymo departamento Ugdymo turinio skyriaus specialistas
15.30–15.55	„Gyvenimo įgūdžių bendrąją programą įgyvendinančių švietimo įstaigų aprašymo standartas“ Vaidas Simonavičius, Gyvenimo įgūdžių aprašymo standarto rengėjas
15.55–16.20	„Mokomoji medžiaga apie pasirengimą branduoliniams ar radiologinėms avarijoms“ Tatjana Milkmanovič, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus patarėja
16.20–16.45	„Ką galime pasiūlyti Gyvenimo įgūdžių mokytojams? Nacionalinės kvalifikacijos tobulinimo programos galimybės“ Vaida Gudaitytė, Projekto „Pedagogų kompetencijų stiprinimas nacionalinėse kvalifikacijos tobulinimo programose“ komunikacijos koordinatore

<https://www.youtube.com/watch?v=HbM19StC-pk>
(2024.09.24)

Pagrindinės temos Gyvenimo įgūdžių programoje

Tema	Aprašymas
1. Socialinis ir emocinis ugdymas	Ugdomi socialiniai ir emociniai įgūdžiai
2. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija	Preveninės priemonės prieš psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą
3. Patyčių ir smurto prevencija	Preveninės priemonės prieš patyčias ir smurtą
4. Savižudybių prevencija	Preveninės priemonės prieš savižudybes
5. Lytiškumo ugdymas	Lytiškumo ir lytinės sveikatos ugdymas
6. Sveikatos ugdymas	Sveikos gyvensenos ir sveikatos įgūdžių ugdymas
7. Pirmoji pagalba	Pirmosios pagalbos įgūdžių mokymas
8. Žmogaus sauga	Saugaus elgesio ir saugios aplinkos užtikrinimas

Nepamirškite derinti savo darbo su kompetencijų žemėlapiu

Įgyvendinant Programą ugdomos šios kompetencijos:

1. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija
2. Pažinimo kompetencija
3. Komunikavimo kompetencija
4. Pilietiškumo kompetencija
5. Kultūrinė kompetencija
6. Kūrybiškumo kompetencija
7. Skaitmeninė kompetencija

Bendra pasiekimų struktūra

A	Savęs pažinimas , siekimas asmeninių tobulėjimo tikslų ir kėlimas (A)	A1. Atpažįsta, įvardija, valdo emocijas, elgesį, taiko nerimo, streso įveikos metodus. A2. Stebi, tiria, atpažįsta, įvardija ir plėtoja asmeninius pomėgius, savybes, talentus, įgūdžius, gebėjimus. A3. Išsikelia akademinius ir asmeninius tikslus, planuoja žingsnius, kaip jų siekti ir veikti.
B	Tarpusavio santykių kūrimas ir mokymasis bendradarbiauti (B)	B1. Rodo įtraukiojo elgesio įgūdžius. B2. Dirba ir bendradarbiauja įvairiose grupėse. B3. Tyrinėja, atpažįsta ir įvardija kitų žmonių pomėgius, savybes, talentus, gebėjimus ir kitus ypatumus. B4. Kontroliuoja neigiamus santykius ir taiko konfliktų valdymo strategijas.
C	Atsakingas elgesys ir pasekmių įvertinimas (C)	C1. Saugumo ir bendrosios elgesio taisyklės ir susitarimai. C2. Priima sprendimus, analizuoja, vertina sprendimų pasekmes.
D	Asmens, bendruomenės gerovės kūrimas, sveikatos stiprinimas ir saugojimas (D)	D1. Saugo savo ir kitų gyvybę, sveikatą ir turtą. D2. Geba pademonstruoti, kaip suteikti pirmąją pagalbą, slaugos ir savirūpos įgūdžius, paaiškina, kaip išvengti ligų ir traumų.

Gyvenimo įgūdžių dalykas nėra vertinamas pažymiais. Kiekvienam klasių koncentrui pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai

slenkstinis
patenkinamas
pagrindinis
aukštesnysis

A. Savęs pažinimas ir asmeniniai tobulėjimo tikslai

- (A1) “Mano emocijos/būsenos” (emocinė/psichinė sveikata)
 - Emocijos - atpažinimas ir valdymas
 - Nerimas
 - Streso valdymas
- (A2) “Aš ir mano savybės” (identiškumas)
 - Pomėgiai
 - Savybės ir talentai
 - Įgūdžiai/gebėjimai
- (A3) “Mano tikslai” (motyvacija)
 - Tikslai ir jų kėlimas
 - Planavimas
 - Augimo mąstysena
 - Karjera

B. Santykiai ir bendradarbiavimas

- (B1) “Įtraukusis elgesys” (komunikacijos įgūdžiai)
 - Tolerancija
 - Empatija
 - Rūpestis ir pagarba kitu
- (B2) “Grupė ir bendruomenė” (komandiškumas ir lyderystė)
 - Grupės vertybės
 - Galia ir pasiskirstymas grupėje
 - Veikla grupėje/komandoje
- (B3) “Kitos grupės” (įvairovė ir kritinis mąstymas)
 - Kultūrų įvairovė ir stereotipai
 - Privatumas ir duomenų apsauga
 - Nuomonės/ faktai/ kito palaikymas
 - Diskusija ir oponavimas
- (B4) “Neigiami santykiai ir konfliktai” (konfliktų valdymas)
 - Pavojingas kitų elgesys, provokacija, spaudimas, konfrontacija, “Ne” sakymas
 - Patyčios (dalyviai, reagavimas)
 - Konfliktai, sprendimas ir mediacija
 - Mobingas - poveikis ir pasipriešinimas

C. Atsakingi sprendimai ir elgesys

- (C1) “Saugumas ir taisyklės” (moralė)
 - Spaudimas ir tinkamas elgesys
 - Taisyklės ir įstatymai
- (C2) “Sprendimai ir pasekmės” (ribos ir taisyklės)
 - Bendraamžių įtaka
 - Sprendimų priėmimo metodai ir strategija

D. Saugus ir sveikas asmuo ir bendruomenė

- (D1) “Smurtas, pavojai ir saugumas” (Saugumo įgūdžiai)
 - Emociškai saugi aplinka
 - Smurtas: formos, atpažinimas, pasipriešinimas ir pagalba
 - Ekstremalios situacijos: gaisras, skendimas, terorizmas, užterštumas ir t.t.
 - Prekyba žmonėmis
 - Seksualiniai nusikaltimai
- (D2) “Pagalba, savirūpa, išvengti ligų ir traumų” (sveikata)
 - Lytiškumas (prelim. nuo 5-6 kl. - lytinė sveikata ir t.t.)
 - Sveika gyvensena
 - Pirmoji pagalba
 - Priklausomybės

Pamokos turinio nagrinėjimas **organizuojamas dalimis:**

1. **temos atskleidimas,**
2. **analizė,**
3. **praktikavimasis klasėje ir**
4. **pritaikymas kituose kontekstuose ir aplinkose** (pvz., įgūdžio pritaikymas namuose)

Pamokos sėkmei ypatingas dėmesys turi būti skiriamas trijų lygių refleksijai, kuri skatina mokinį atsakyti sau, aptarti su klasės draugu ir pasidalyti su **visa klase trimis klausimais:**

- **kas?,**
- **kas iš to?,**
- **kas toliau?**

Svarbus pasirengimas organizuoti pamokos procesą

Mokytojas jau ruošdamasis pamokai,

1. išsikeldamas pamokos tikslą,
2. suformuluodamas mokymosi uždavinį ir
3. numatydamas užduotis turėtų įvardinti, kokie požymiai atskleis, kad mokiniui sekasi ugdytis, stiprinti ir suformuoti konkretų įgūdį,
4. parinks aktyvaus mokymosi metodus ir tikslą atitinkančias priemones mokinių mokymosi veiklai.
5. pamokoje mokytojas drąsina mokinius pasirinkti savistabos - įsivertinimo strategiją,
6. drauge planuoja mokinio patirties ir daromos pažangos stebėseną.

Mokytojas

- pamokoje pasirenka
 - mokinio ugdymo,
 - jo patirties ir
 - daromos pažangos

stebėjimo ir vertinimo strategijas,

- taiko
 - formuojamąjį,
 - diagnostinį,
 - apibendrinamąjį vertinimą.

mokytojas vadovaujasi stebėjimu ir analize grįsto mokymo ir vertinimo proceso organizavimo principais, vertinimą organizuoja etapais:

1. **mokslo metų pradžioje mokytojas atlieka diagnostinį vertinimą**, nustato klasės mokinių socialinių ir emocinių įgūdžių lygį;
2. **per** mokslo metų **pusmetį** (arba kitą mokymo(si) periodą) mokytojas **pasirenka** tinkamus mokiniams ir mokytojui, patogius **formuojamojo vertinimo instrumentus**, juos taiko, surenka vertinimo rezultatus;
3. mokslo metų, pusmečio (arba kito mokymo(si) periodo) **pabaigoje** mokytojas apibendrina individualius mokinių vertinimus, pradinėse klasėse juos **aptaria kartu su mokiniais ir jų tėvais** (globėjais), pagrindinėse klasėse – su mokiniais ir, pagal poreikį, su jų tėvais (globėjais);
4. **mokslo metų pabaigoje mokytojas taiko diagnostinį vertinimą**, padedantį atskleisti mokinių mokymosi pažangą, įgytus įgūdžius, gebėjimus, žinias ir nuostatas.

Kas yra formuojamasis vertinimas?

Formuojamasis vertinimas yra mokymo ir mokymosi proceso dalis, skirta nuolatiniam mokinių pažangos stebėjimui ir grįžtamajam ryšiui teikti. Jo pagrindinis tikslas – padėti mokiniams geriau suprasti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, siekiant pagerinti mokymosi rezultatus ir tobulėti. Skirtingai nei apibendrinamasis vertinimas, kuris dažniausiai atliekamas mokymosi periodo pabaigoje (pvz., egzaminai ar testai), formuojamasis vertinimas vyksta nuolat ir apima įvairias metodikas bei įrankius, tokius kaip:

Pavyzdys iš praktikos:

Klasės veikla: „Emocijų ratas“

- Kiekvieną savaitę klasėje rengiamas „Emocijų ratas“, kurio metu mokiniai dalijasi savo patyrimais ir jausmais apie praėjusią savaitę.
- Mokytojas skatina mokinius apmąstyti, kaip jie sprendė iškilusias problemas ar konfliktus, kokie jausmai kilo ir kaip jie su tuo susitvarkė.
- Po diskusijos mokytojas pateikia individualų grįžtamąjį ryšį kiekvienam mokiniui, nurodydamas jų stiprybes ir galimas tobulinimo sritis.
- Mokiniai užrašo savo refleksijas į dienoraščius ir nustato tikslus kitai savaitei.

Stebėjimas ir grįžtamasis ryšys

- Mokytojai gali stebėti mokinių elgesį, bendravimą ir emocijų valdymą įvairiose situacijose ir teikti jiems konstruktyvų grįžtamąjį ryšį apie jų SEK lygį.
- Grįžtamasis ryšys gali būti teikiamas žodžiu arba raštu, nurodant mokinio stiprybes ir tobulintinas sritis.

Įsivertinimas ir vienas kito vertinimas

- Mokiniai gali įsivertinti savo SEK, pavyzdžiui, pildydami įsivertinimo klausimynus ar refleksijas po veiklų.
- Taip pat mokiniai gali vertinti vieni kitų elgesį ir įgūdžius grupinių veiklų metu.

Aplankai ir pavyzdžių rinkiniai

- Mokiniai gali kaupti savo darbų, refleksijų ir pasiekimų pavyzdžius aplanke, kuris rodo jų SEK pažangą per tam tikrą laiką.
- Mokytojai gali peržiūrėti aplankus ir teikti grįžtamąjį ryšį apie pažangą.

Praktinės užduotys ir vaidmenų žaidimai

- Mokytojai gali naudoti praktines užduotis ir vaidmenų žaidimus, kuriuose mokiniai turi parodyti savo SEK, pvz., konfliktų sprendimą, empatijos raišką.
- Šių veiklų metu mokytojai gali stebėti ir vertinti mokinių gebėjimus.

Pokalbiai ir diskusijos

- Individualūs ir grupiniai pokalbiai bei diskusijos apie emocijas, santykius ir elgesį gali padėti mokytojams įvertinti mokinių SEK lygį.
- Mokytojai gali teikti grįžtamąjį ryšį ir nurodyti tobulintinas sritis.

Formuojamieji testai ir užduotys

- Galima naudoti specialiai sukurtus formuojamuosius testus ar užduotis, vertinančius mokinių SEK, pvz., emocijų atpažinimą, problemų sprendimą.
- Šie vertinimai turėtų būti naudojami ne balo gavimui, o grįžtamajam ryšiui apie mokinio gebėjimus.

2 sluoksnis - mokyklos
intervencinė veikla

Paverskite incidentus mokymosi galimybėmis:

- Kiekvieną incidentą naudokite kaip progą ugdyti SEI
- Taikykite refleksijos ir savianalizės metodus po incidentų
- Skatinkite mokinius ieškoti konstruktyvių sprendimų

Incidentų sprendimas kaip mokymosi galimybė:

- a) Vagystės:
 - Mokyti empatijos ir perspektyvos suvokimo
 - Ugdyti sąžiningumo ir atsakomybės vertybes
 - Praktikuoti atkuriamojo teisingumo metodus
- b) Muštynės:
 - Lavinti pykčio valdymo įgūdžius
 - Mokyti konfliktų sprendimo strategijų
 - Skatinti savirefleksiją ir emocijų atpažinimą
- c) Patyčios:
 - Ugdyti empatiją ir socialinį sąmoningumą
 - Mokyti asertyvumo ir tinkamo reagavimo į patyčias
 - Stiprinti klasės bendruomenę ir įtrauktį
- d) Meilės istorijos:
 - Diskutuoti apie sveikus santykius ir ribas
 - Ugdyti emocinį intelektą ir jausmų valdymą
 - Mokyti pagarbios komunikacijos

Vardas..... Data.....

Refleksijos lapas

Kas nutiko, kad aš buvau nekonstruktivus?	☒ Ką aš pasakiau/padariau?
Kodėl aš tai pasakiau/padariau?	Ką aš pasakysiu/darysiu kitą kartą?

Pasiaiškinimas?

Gal geriau pavadinkime refleksijos lapu

Problema - kaip skambutis ateinantiems 3-5 pokalbiams ar užduotims:

1. Problema: mokiniai dažnai patiria stresą ir nerimą dėl mokyklos užduočių ir egzaminų.

Įgūdžių ugdymo idėjos:

- Pamoka 1: mokymasis atpažinti ir valdyti stresą. Mokiniai mokosi kvėpavimo pratimų ir meditacijos technikų.
- Pamoka 2: laiko valdymo įgūdžiai. Mokiniai kuria savo dienos tvarkes ir mokosi planuoti laiką, skirtą mokymuisi ir poilsiui.
- Pamoka 3: pozityvaus mąstymo technikos. Mokiniai mokosi keisti neigiamas mintis į pozityvias ir praktikuoja dėkingumo pratimus.
- Pamoka 4: savęs motyvavimo strategijos. Mokiniai mokosi nustatyti mažus tikslus ir juos pasiekti, naudodami apdovanojimų sistemą.
- Pamoka 5: emocinio raštingumo ugdymas. Mokiniai mokosi atpažinti savo emocijas ir jas išreikšti sveikais būdais.

2. Problema: mokiniai dažnai konfliktuoja su bendraamžiais.

Įgūdžių ugdymo idėjos:

- Pamoka 1: konfliktų sprendimo įgūdžiai. Mokiniai mokosi taikiai spręsti konfliktus, naudodami derybų ir kompromisų metodus.
- Pamoka 2: empatijos ugdymas. Mokiniai mokosi suprasti kitų jausmus ir perspektyvas per vaidmenų žaidimus.
- Pamoka 3: bendravimo įgūdžiai. Mokiniai praktikuoja aktyvų klausymą ir aiškų, pagarbų bendravimą.
- Pamoka 4: komandinio darbo įgūdžiai. Mokiniai dalyvauja grupinėse veiklose, kurios skatina bendradarbiavimą ir tarpusavio pagalbą.
- Pamoka 5: emocijų valdymas. Mokiniai mokosi atpažinti ir valdyti savo pyktį bei kitus stiprius jausmus.

3. Problema: mokiniai dažnai praleidžia pamokas ir turi žemą lankomumą.

Įgūdžių ugdymo idėjos:

- Pamoka 1: atsakomybės ugdymas. Mokiniai mokosi suprasti savo atsakomybę už lankomumą ir mokymosi rezultatus.
- Pamoka 2: motyvacijos stiprinimas. Mokiniai mokosi nustatyti asmeninius tikslus ir suprasti, kaip lankomumas padeda juos pasiekti.
- Pamoka 3: laiko valdymo įgūdžiai. Mokiniai kuria savo dienos tvarkes ir mokosi planuoti laiką, skirtą mokyklai ir laisvalaikiui.
- Pamoka 4: savikontrolės ugdymas. Mokiniai mokosi atpažinti ir valdyti pagundas, kurios trukdo lankyti pamokas.
- Pamoka 5: palaikymo sistemos kūrimas. Mokiniai mokosi kurti palaikymo tinklus su draugais ir šeima, kurie padeda išlaikyti aukštą lankomumą.

4. Problema: mokiniai dažnai nesugeba susikaupti ir išlaikyti dėmesio pamokose.

Įgūdžių ugdymo idėjos:

- Pamoka 1: dėmesio valdymo technikos. Mokiniai mokosi įvairių metodų, kaip išlaikyti dėmesį, pvz., pertraukų planavimas, dėmesio sutelkimo pratimai.
- Pamoka 2: savikontrolės ugdymas. Mokiniai mokosi atpažinti ir valdyti trukdžius, kurie blaško jų dėmesį.
- Pamoka 3: organizaciniai įgūdžiai. Mokiniai mokosi planuoti ir organizuoti savo mokymosi procesą, naudojant užrašų knygeles ir planavimo įrankius.
- Pamoka 4: savimotyvacijos technikos. Mokiniai mokosi nustatyti asmeninius tikslus ir suprasti, kaip dėmesio išlaikymas padeda juos pasiekti.
- Pamoka 5: dėmesingo įsisąmoninimo praktikos. Mokiniai mokosi sąmoningumo pratimų, kurie padeda išlaikyti dėmesį ir sumažinti stresą.

Kiekvienas įgūdis susideda iš galimų mikroįgūdžių

1. **Pasakyti savo vardą:** gebėjimas prisistatyti ir pasakyti savo vardą.
2. **Žiūrėti į akis:** gebėjimas palaikyti akių kontaktą bendraujant.
3. **Pasakyti "Ne":** gebėjimas atsisakyti ir pasakyti "ne" nepageidaujamoms veikloms ar pasiūlymams.
4. **Nusišypsoti:** gebėjimas šypsotis, kad parodytų draugiškumą ir atvirumą.
5. **Garsiai riktelti:** gebėjimas garsiai išreikšti savo emocijas, kai tai yra tinkama.
6. **Klausytis aktyviai:** gebėjimas klausytis kito žmogaus be pertraukimo ir parodyti, kad suprantate.
7. **Užduoti klausimus:** gebėjimas užduoti klausimus, kad geriau suprastumėte situaciją ar kitą žmogų.
8. **Atsiprašyti:** gebėjimas atsiprašyti, kai padarote klaidą ar įžeidžiate kitą žmogų.
9. **Dėkoti:** gebėjimas išreikšti dėkingumą už pagalbą ar paslaugą.
10. **Prašyti pagalbos:** gebėjimas prašyti pagalbos, kai jos reikia.
11. **Išreikšti savo jausmus:** gebėjimas aiškiai ir tinkamai išreikšti savo emocijas.
12. **Priimti kritiką:** gebėjimas priimti konstruktyvią kritiką be gynybos.
13. **Pagirti kitus:** gebėjimas nuoširdžiai pagirti kitus už jų pasiekimus ar pastangas.
14. **Sakyti komplimentus:** gebėjimas sakyti komplimentus, kad pagerintumėte kitų nuotaiką.
15. **Priimti komplimentus:** gebėjimas priimti komplimentus su dėkingumu.
16. **Dalintis:** gebėjimas dalintis daiktais ar informacija su kitais.
17. **Bendradarbiauti:** gebėjimas dirbti kartu su kitais siekiant bendro tikslo.
18. **Spręsti konfliktus:** gebėjimas taikiai spręsti konfliktus ir nesutarimus.
19. **Empatija:** gebėjimas suprasti ir jausti kitų žmonių emocijas.
20. **Savikontrolė:** gebėjimas valdyti savo emocijas ir impulsus.
21. **Laiko valdymas:** gebėjimas planuoti ir valdyti savo laiką efektyviai.
22. **Priimti sprendimus:** gebėjimas priimti atsakingus ir apgalvotus sprendimus.
23. **Sakyti tiesą:** gebėjimas būti sąžiningu ir sakyti tiesą.
24. **Palaikyti pokalbį:** gebėjimas palaikyti pokalbį ir išlaikyti susidomėjimą.
25. **Atpažinti kūno kalbą:** gebėjimas suprasti ir reaguoti į kitų žmonių kūno kalbą.
26. **Išlaikyti ramybę:** gebėjimas išlaikyti ramybę stresinėse situacijose.
27. **Prašyti leidimo:** gebėjimas prašyti leidimo prieš imantis veiksmų, kurie gali paveikti kitus.
28. **Pasakyti "Ačiū":** gebėjimas išreikšti dėkingumą už gautą pagalbą ar paslaugą.
29. **Pasakyti "Prašau":** gebėjimas mandagiai prašyti ko nors.
30. **Išreikšti nesutikimą:** gebėjimas aiškiai ir pagarbiai išreikšti savo nesutikimą su kitų nuomone ar veiksmais.

Pagrindiniai socialiniai įgūdžiai, siekiant sumažinti elgesio problemų paplitimą

- Aktyvus klausymasis. Išmokti atidžiai klausytis kitų ir suprasti jų požiūrį.
- Aiški komunikacija. Išmokti aiškiai ir tiksliai išreikšti savo mintis ir jausmus.
- Empatija. Išmokti atpažinti ir suprasti kitų žmonių jausmus.
- Asmeninių ribų nustatymas. Išmokti nustatyti ir gerbti savo bei kitų asmenines ribas.
- Problemos identifikavimas. Išmokti įvardinti ir suprasti konflikto esmę.
- Kompromisų paieška. Išmokti rasti abipusiškai priimtinus sprendimus.
- Derybų vedimas. Išmokti derėtis ir rasti abipusiškai naudingus sprendimus.
- Emocinė savireguliacija. Išmokti valdyti savo emocijas konfliktinėse situacijose.
- Kritinis mąstymas. Išmokti analizuoti situaciją ir rasti kūrybiškų problemų sprendimo būdų.
- Sprendimų priėmimas. Išmokti priimti pagrįstus ir atsakingus sprendimus.
- Planavimas ir organizavimas. Išmokti planuoti savo laiką ir veiklas.
- Laiko valdymas. Išmokti efektyviai valdyti savo laiką ir atlikti užduotis laiku.
- Savimonė. Išmokti atpažinti savo jausmus ir suprasti jų įtaką elgesiui.
- Savireguliacija. Išmokti valdyti savo emocijas ir elgesį.
- Socialinė sąmonė. Išmokti atpažinti ir suprasti kitų žmonių jausmus ir poreikius.
- Santykių kūrimas. Išmokti kurti ir palaikyti teigiamus santykius su kitais žmonėmis.
- Atsakingas sprendimų priėmimas. Išmokti priimti sprendimus, atsižvelgiant į galimas pasekmes sau ir kitiems.
- Streso atpažinimas. Išmokti atpažinti streso požymius ir suprasti jo priežastis.
- Streso valdymo strategijos. Išmokti taikyti įvairias streso valdymo strategijas, pavyzdžiui, atsipalaidavimo technikas, fizinį aktyvumą, laiko planavimą ir kt.

Galimas 10 susitikimų diskusijoms ir mokymuisi pavyzdys (I):

1. Savęs pažinimas:

- Emocinis intelektas. Kas tai yra ir kaip jį ugdyti?
- Savireguliacija. Kaip valdyti savo emocijas ir elgesį?
- Savęs vertinimas. Kaip ugdyti teigiamą savęs įvaizdį?

2. Bendravimo įgūdžiai:

- Aktyvus klausymasis. Kaip atidžiai klausytis kitų ir suprasti jų požiūrį?
- Efektyvus bendravimas. Kaip aiškiai ir tiksliai išreikšti savo mintis ir jausmus?
- Konfliktų sprendimas. Kaip taikiai spręsti konfliktus ir rasti abipusiškai priimtinus sprendimus?

3. Socialiniai įgūdžiai:

- Empatija. Kaip atpažinti ir suprasti kitų žmonių jausmus?
- Asmeninės ribos. Kaip nustatyti ir gerbti savo bei kitų asmenines ribas?
- Komandinis darbas. Kaip efektyviai dirbti komandoje ir pasiekti bendrus tikslus?

4. Problemų sprendimo įgūdžiai:

- Kritinis mąstymas. Kaip analizuoti situaciją ir rasti kūrybiškų problemų sprendimo būdų?
- Sprendimų priėmimas. Kaip priimti pagrįstus ir atsakingus sprendimus?
- Laiko valdymas. Kaip efektyviai valdyti savo laiką ir atlikti užduotis laiku?

5. Streso valdymas:

- Streso atpažinimas. Kaip atpažinti streso požymius ir suprasti jo priežastis?
- Streso valdymo strategijos. Kaip taikyti įvairias streso valdymo strategijas, pavyzdžiui, atsipalaidavimo technikas, fizinį aktyvumą, laiko planavimą ir kt.

Galimas 10 susitikimų diskusijoms ir mokymuisi pavyzdys (II):

6. Teigiami santykiai:

- Bendravimas šeimoje. Kaip pagerinti bendravimą ir santykius su šeimos nariais?
- Draugystė. Kaip užmegzti ir palaikyti teigiamus santykius su draugais?
- Pagarba kitiems. Kaip gerbti kitų žmonių skirtingumą ir individualumą?

7. Atsakomybė:

- Atsakomybė už savo veiksmus. Kaip prisiimti atsakomybę už savo elgesį ir jo pasekmes?
- Teisės ir pareigos. Kokios yra paauglių teisės ir pareigos?
- Pasirinkimų pasekmės. Kaip suprasti savo pasirinkimų pasekmes ir priimti atsakingus sprendimus?

8. Sveikata ir gerovė:

- Sveika gyvensena. Kaip mityba, fizinis aktyvumas ir miegas daro įtaką mūsų sveikatai ir gerovei?
- Psichikos sveikata. Kaip rūpintis savo psichikos sveikata ir kur kreiptis pagalbos, kai jos reikia?
- Žalingi įpročiai. Kaip išvengti žalingų įpročių, pavyzdžiui, rūkymo, alkoholio vartojimo ir narkotikų vartojimo?

9. Ateities planavimas:

- Išsilavinimas ir karjera. Kokie yra mano tikslai ir kaip juos pasiekti?
- Savanorystė ir dalyvavimas visuomenėje. Kaip galiu prisidėti prie savo bendruomenės ir visuomenės?
- Asmeninis tobulėjimas. Kaip galiu toliau tobulėti ir tapti geriausia savo versija?

10. Pozityvus požiūris:

- Optimizmo ugdymas. Kaip išlaikyti pozityvų požiūrį į gyvenimą ir įveikti sunkumus?
- Dėkingumas. Kaip išmokti vertinti tai, ką turiu?
- Humoras. Kaip humoras gali padėti susidoroti su stresu ir sunkiomis situacijomis?

3 sluoksnis - individualios iniciatyvos

Zipio draugai

Programa „Zipio draugai“ yra skirta **5-7 metų vaikams** ir siekia pagerinti jų emocinę savijautą bei padėti įgyti socialinių ir emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų. Programa remiasi šešių pasakojimų ciklu, kuriame vabaliukas Zipis ir jo draugai susiduria su įvairiais vaikams pažįstamais iššūkiais, tokiais kaip draugystė, patyčios, pasikeitimai ir netektys. Programos tikslas – **ugdyti vaikų gebėjimą atpažinti ir valdyti savo emocijas, spręsti konfliktus ir bendrauti su kitais.**

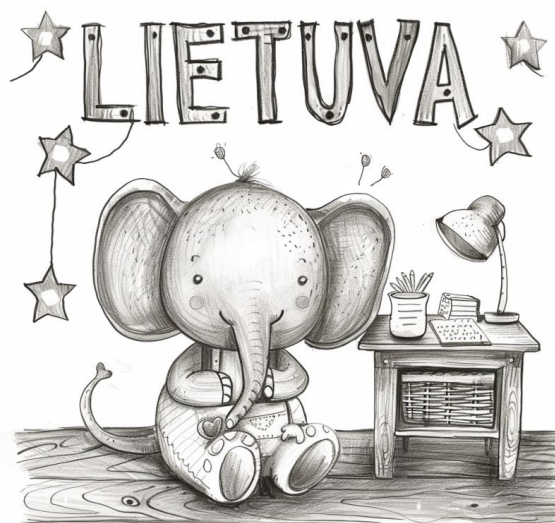
Įvairios programos

Antrasis žingsnis

Programa „Antras žingsnis“ yra **socialinių emocinių įgūdžių lavinimo ir smurto prevencijos programa, skirta pradinėms klasių vaikams**. Ji padeda mažinti vaikų agresyvių elgesį, moko tinkamai reikšti jausmus, spręsti konfliktus ir suprasti savo elgesio pasekmes. Programa naudoja įvairias veiklos formas, tokias kaip diskusijos, vaizdinė medžiaga ir vaidmenų žaidimai, siekiant sukurti emociškai saugią mokymosi aplinką.

Olweus patyčių prevencijos programa

Olweus patyčių prevencijos programa yra viena iš plačiausiai pripažintų ir taikomų patyčių prevencijos programų pasaulyje. Ji trunka 18 mėnesių ir yra vykdoma trimis lygiais: mokyklos, klasės ir individualiu lygmeniu. Programos tikslas – **sukurti mokykloje šiltą ir saugią aplinką, mažinti patyčių ir kitokio asocialaus elgesio apraiškas**. Programoje dalyvaujančių mokyklų personalas yra apmokomas atpažinti, pastebėti patyčias ir tinkamai į jas reaguoti.

LIONS QUEST programos

LIONS QUEST programos yra skirtos įvairioms amžiaus grupėms ir apima kelias skirtingas programas:

- „**Laikas kartu**“ – skirta priešmokyklinės grupės ir 1-4 klasių mokiniams. Programa ugdo socialinius ir emocinius įgūdžius, stiprina bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus.
- „**Paauglystės kryžkelės**“ – skirta 5-8 klasių mokiniams, jų mokytojams ir tėvams. Programa padeda paaugliams spręsti suaugimo iššūkius, ugdo atsakingo sprendimų priėmimo ir tarpusavio santykių įgūdžius.
- „**Raktai į sėkmę**“ – skirta I-IV gimnazijos klasių mokiniams. Programa orientuota į savimonės, savitvarkos, socialinio sąmoningumo ir atsakingo sprendimų priėmimo ugdymą.

Kitos programos

- „**FRIENDS**“ – patyčių ir kitokio žeminančio elgesio prevencijos programa, skirta visai mokyklos bendruomenei. Programa apima mokymus mokyklos darbuotojams, klasių auklėtojams ir tėvams, taip pat metodinę medžiagą prevenciniam darbui su mokiniais.
- „**Saugok ir gerbk mane**“ – seksualinės prievartos prieš vaikus ir vaikų seksualinio išnaudojimo prevencijos programa, skirta 2-12 klasių mokiniams, jų mokytojams ir tėvams.
- „**Taiki mokykla**“ – konfliktų prevencijos programa, skirta 5-12 klasių mokiniams ir mokytojams. Programa siekia ugdyti gebėjimą spręsti konfliktus taikiai ir kurti saugią mokyklos aplinką.

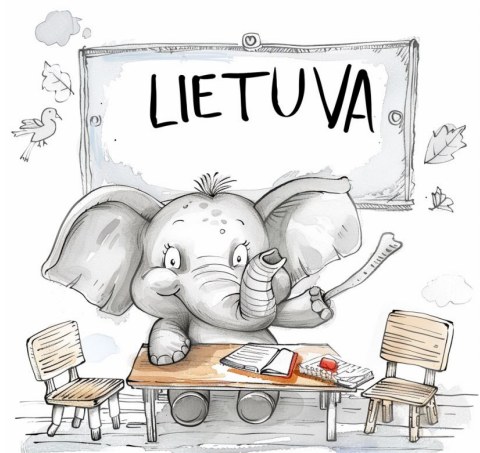
Lietuvos valstybė siekia **sukurti sistemą ir tvarką**, kaip įgyvendinamos įvairios prevencinės programos mokyklose. **Nacionalinė švietimo agentūra** pateikia **rekomendacijas**, kaip pasirinkti ir efektyviai įgyvendinti programas, skirtas stiprinti mokinių asmenybės ir aplinkos apsauginius veiksnius bei mažinti rizikos veiksnių įtaką. Rekomenduojama **nuolat ir sistemingai** vykdyti **prevencines programas**, įtraukiant mokyklos bendruomenę ir užtikrinant programų tvarumą. Tinkamai parinktos ir įgyvendintos programos gali žymiai pagerinti mokinių socialinius bei emocinius įgūdžius ir sumažinti neigiamus reiškinius mokykloje.

Daugiau informacijos rasite [čia](https://www.nsa.smm.lt/svietimo-pagalba/prevencija/prevencines-programos/) -
<https://www.nsa.smm.lt/svietimo-pagalba/prevencija/prevencines-programos/>

Įvairios programos

Valstybė bando įvesti sistemą ir tvarką

Integruoti mažųjų socialinių įgūdžių ugdymą į kiekvieną pamoką

Pradėti ir baigti pamoką su socialiniais-emociniais akcentais

Kiekvienos pamokos pradžioje skirkite kelias minutes, kad mokiniai galėtų pasidalinti, kaip jie jaučiasi. Tai gali būti paprastas klausimas, kaip „**Kaip šiandien jautiesi?**“ arba „**Kas šiandien tau buvo svarbiausia?**“. Pamokos pabaigoje paprašykite mokinių apmąstyti, kas jiems pavyko gerai ir ką jie norėtų patobulinti. Tai padeda mokiniams ugdyti savimonę ir savirefleksiją.

Integruoti socialinius-emocinius įgūdžius į akademinį turinį

Naudokite diskusijas ir debatus, kad mokiniai galėtų praktikuoti aktyvų klausymą, **pagarbų nesutikimą ir argumentavimą**. Pavyzdžiui, diskutuojant apie literatūros kūrinį, mokiniai gali aptarti veikėjų emocijas ir motyvus. Skatinkite mokinius **dirbti grupėse**, kur jie turi **bendradarbiauti, dalintis atsakomybėmis** ir spręsti konfliktus. Tai padeda ugdyti bendradarbiavimo ir problemų sprendimo įgūdžius.

Naudoti socialinių-emocinių įgūdžių mokymo metodikas

Mokytojai gali modeliuoti tinkamą elgesį ir **naudoti vaidmenų žaidimus**, kad mokiniai galėtų praktikuoti socialinius įgūdžius saugioje aplinkoje. Pavyzdžiui, mokiniai gali vaidinti situacijas, kuriose jie turi atsiprašyti arba pasakyti „ne“. Pasiūlykite veiklas, kurios padeda mokiniams atpažinti ir valdyti savo emocijas. Tai gali būti emocijų identifikavimo žaidimai arba **ramybės kampeliai**, kur mokiniai gali nusiraminti ir apmąstyti savo jausmus.

4. Skatinti pozityvią klasės aplinką

Skatinkite mokinius už gerą elgesį ir pastangas. Pavyzdžiui, galite turėti „gerumo kibirą“, kur mokiniai **rašo pagyrimus vieni kitiems, o savaitės pabaigoje juos perskaito**.

Sukurkite ir aptarkite **klasės taisykles bei vertybes kartu su mokiniais**. Tai padeda sukurti bendrą supratimą apie tai, **kas yra priimtinas elgesys** ir kaip visi gali prisidėti prie teigiamos mokymosi aplinkos.

5. Naudoti refleksijos ir savirefleksijos praktikas

Skatinkite mokinius **rašyti dienoraščius** arba atlikti rašymo užduotis, kuriose jie apmąsto savo emocijas, elgesį ir mokymosi patirtį. Tai padeda ugdyti savimonę ir savirefleksiją.

Po kiekvienos veiklos skirkite laiko klasės diskusijoms ir refleksijoms, kur mokiniai gali **pasidalinti savo patirtimi ir išmoktomis pamokomis**.

Pavyzdžiai

- Naudokite meno veiklas, kad mokiniai galėtų išreikšti savo emocijas ir reflektuoti apie jas. Pavyzdžiui, mokiniai **gali piešti, kaip jie jaučiasi**, klausydami tam tikros muzikos.
- Skatinkite mokinius atlikti praktines užduotis, kurios ugdo atsakomybę ir savarankiškumą, pvz., **augalų laistymas arba klasės bibliotekos tvarkymas**.
- Naudokite emocijų identifikavimo veiklas, kur **mokiniai piešia veidus, atspindinčius skirtingas emocijas**, ir aptaria, kada jie jaučiasi taip pat.
- Sukurkite **ramybės kampelius klasėje**, kur mokiniai gali nusiraminti ir apmąstyti savo emocijas.
- Naudokite **grupinius interviu**, kad mokiniai galėtų geriau pažinti vieni kitus ir ugdyti bendradarbiavimo įgūdžius.

4 sluoksnis - mokyklos strateginė politika

Socialinių emocinių kompetencijų svarbą „sujudino“ didelis patyčių paplitimas

Olweus patyčių prevencijos programa (OPPP) yra viena iš plačiausiai pripažintų ir taikomų patyčių prevencijos programų pasaulyje. Ši programa buvo sukurta Norvegijoje, jos autorius yra profesorius Dan Olweus, kuris daugiau nei 30 metų tyrinėja patyčių ir smurto temas.

Pagrindinis Olweus programos tikslas yra sumažinti patyčių ir kitokio asocialaus elgesio apraiškas mokyklose. Programa siekia:

- Mokyti visą mokyklos personalą atpažinti, pastebėti patyčias ir tinkamai į jas reaguoti.
- Pagerinti mokinių tarpusavio santykius.
- Sukurti mokykloje šiltą ir saugią aplinką

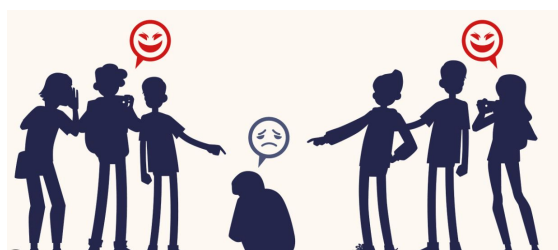
Olweus programa trunka 18 mėnesių ir yra vykdoma trimis lygiais:

1. **Mokyklos lygmuo:** apima visos mokyklos bendruomenės įtraukimą į patyčių prevenciją, įskaitant mokytojus, administraciją, tėvus ir mokinius.
2. **Klasės lygmuo:** apima klasės valandėles, kuriose mokiniai mokomi atpažinti ir reaguoti į patyčias, taip pat kuriamos klasės elgesio taisyklės.
3. **Individualus lygmuo:** apima individualią pagalbą mokiniams, kurie tyčiojasi arba yra patyčių aukos

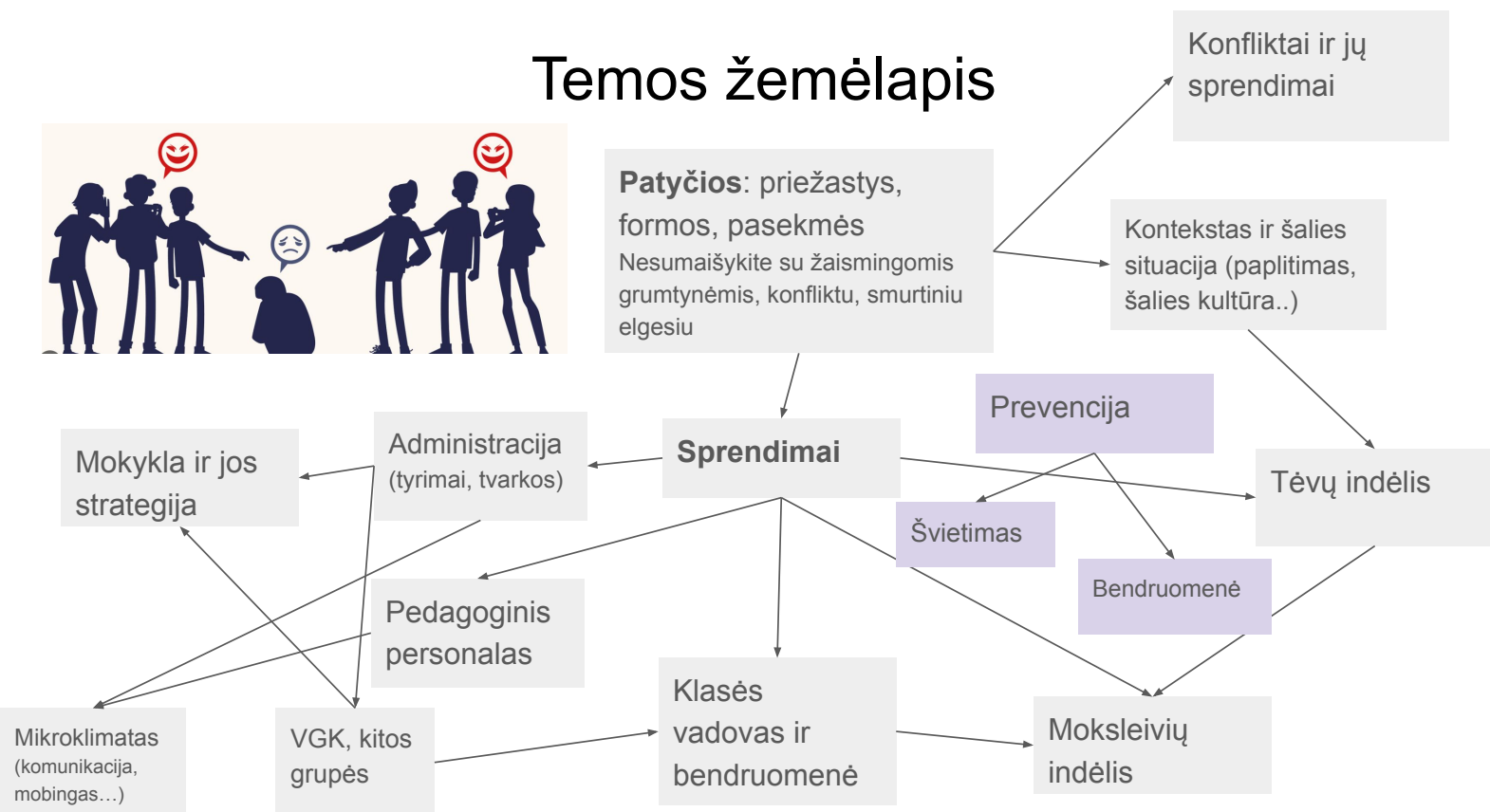
Vis gilėja supratimas apie bazinių įgūdžių poveikį sprendžiant problemą:

1. **Empatija:** gebėjimas suprasti ir jausti kitų emocijas padeda mažinti patyčių atvejus.
2. **Savikontrolė:** valdyti savo emocijas ir elgesį, ypač stresinėse situacijose.
3. **Socialiniai įgūdžiai:** efektyviai bendrauti, bendradarbiauti ir kurti pozityvius santykius su kitais.
4. **Problemų sprendimas:** gebėjimas rasti konstruktyvius sprendimus konfliktinėse situacijose.
5. **Savęs vertinimas:** stiprinti teigiamą savęs suvokimą ir pasitikėjimą savimi, kad būtų galima atlaikyti spaudimą.

Temos žemėlapis

Patyčios: priežastys, formos, pasekmės
Nesumaišykite su žaismingomis grumtynėmis, konfliktu, smurtiniu elgesiu

Kuri vizija yra jūsų?

A

Tradicijas gerbianti ir į ateitį žvelgianti mokykla, puoselėjanti ekologines vertybes ir ugdanti pilietišką visuomenės narį, kur gamtoje integruotoje, harmoningoje aplinkoje vystomi įvairių gebėjimų mokiniai. Mokyklos bendruomenę jungia tvarumo idėja ir rūpestis aplinka. Šioje mokykloje ypatingas dėmesys skiriamas socialinei ir emocinei mokinių raidai, čia kiekvienas mokinys turi galimybę tapti atsakingu ir sąmoningu piliečiu.

B

Inovatyvi ir dinamiška ugdymo įstaiga, puoselėjanti kultūros tradicijas ir skatinanti globalų mąstymą, kur modernioje, technologiškai pažangioje aplinkoje ugdomi kūrybiški ir motyvuoti mokiniai. Mokyklos bendruomenę vienija inovacijų siekis ir tarpkultūrinio dialogo puoselėjimas. Šioje mokykloje ypatingas dėmesys skiriamas individualių talentų atskleidimui, čia kiekvienas mokinys turi galimybę augti ir bręsti kaip asmenybė.

C

Ta- bendrojo lavinimo mokykla, teikianti priešmokyklinį ugdymą, pradinį, pagrindinį, vidurinį išsilavinimą, ugdanti dorovingą Lietuvos pilietį. Mokiniams sudarytos sąlygos įgyti kokybišką išsilavinimą, tapti pajėgiam pasirinkti tolesnę mokymosi kryptį.

Mokykloje kuriamas geras mikroklimatas, grindžiamas tolerancija, pagarba vienas kitam.

Mokykla turi savo veidą ir prioritetus?

- Ar čia paruošia Universitetui?
- Ar čia moko būti sveikais?
- Ar čia kuria bendruomenę/skatina bendrauti?
- Ar čia vaikai jaučiasi gerai?
- Ar čia skatinama kūryba/muzika?
- Ar čia ugdomas pilietiškumas?
- Ar čia skatinama lyderystė?
- Ar čia lavinamas skaitmeninis raštingumas?
-

„Geros pamokos“ dilema

Ištrauka iš „gerapamoka.lt“

- Truputis skausmo yra naudinga.
- Kalk į galvą, vaikel.
- Nesėkmė yra galima.
- Griežtas yra geriau nei jautrus.
- Kūrybingumo galima išmokti.
- Užsispyrimas pralenkia talentą.
- Pagyros tave silpnina...
- ...o stresas tave stiprina.

• Geros mokyklos koncepcija:

- Kuriama ir sekama mokyklos misija, t.y.
 1. geri (pageidaujami, priimtini) ugdymo(si) rezultatai
 2. turtingos, įsimenančios, prasmingos, malonios gyvenimo mokykloje patirtys

Šiuo metu, visuomenei vertinant mokyklą, yra įprasta pagrindiniais jų gerumo rodikliais laikyti formalius akademinius – egzaminų, testų – rezultatus. Koncepcijoje skiriama ne viena rezultatų rūšis (**asmenybės branda, pasiekimai ir pažanga**). Svarbu atsižvelgti ir į rezultatų pasiekimo būdą: jų **neturėtų būti siekiama skaudžiomis ar gniuždančiomis patirtimis**. Abu aspektai – rezultatai ir jų pasiekimo procesas – yra lygiaverčiai.

- Pagrindiniai aspektai:

1. Asmenybės ūgtis

1. Asmenybės branda.
2. Pasiekimai.
3. Pažanga.

2. **Gyvenimas mokykloje:** saviraiškus dalyvavimas. Vyrauja darna, humaniški santykiai, tolerancija ir geranoriškumas.

3. **Ugdymasis** (mokymasis): dialogiškas ir tyrinėjantis.

4. **Ugdymas** (mokymas): paremiantis ugdymąsi (mokymąsi).

5. **Darbuotojai:** asmenybių įvairovė.

6. **Mokyklos bendruomenė:** besimokanti organizacija.

7. **Lyderystė ir vadyba:** įgalinančios.

8. **Ugdymo(si) aplinka:** dinamiška, atvira ir funkcionali.

1. nuo tradicinių klasių erdvių pereinama prie „klasių be sienų“: ugdymo(si) procesas gali vykti ir koridoriuose, vestibuliuose, bibliotekoje, mokyklos kieme ir kitose vidinėse bei išorinėse mokyklos erdvėse.

9. **Vietos bendruomenė...** įsipareigojus

Geros mokyklos koncepcija

- „Veiklos aspektai neturėtų būti standartizuojami visoms šalies mokykloms, o jų vertinimas neturi būti per daug sureikšminamas ir negali tapti svarbesnis už mokyklos misijos vertinimą. Tokiu požiūriu į mokyklos veiklos organizavimą siekiama paskatinti mokyklos bendruomenes „išrasti“ mokyklą, kuriant jos veiklos modelius, aplinkas ir ugdymo būdus.“

Socialinių emocinių
įgūdžių lavinimas
mokykloje - besivystanti
tendencija, **kupina
iššūkių**

Socialinių emocinių kompetencijų (SEK) ugdymas mokyklose susiduria su įvairiomis problemomis

1. Trūksta nuoseklumo ir ilgalaikio planavimo

- **Nuoseklumo trūkumas:** socialinis ir emocinis ugdymas reikalauja nuoseklaus ir ilgalaikio planavimo, tačiau dažnai mokyklos neturi aiškos strategijos, kaip integruoti SEK į kasdienį ugdymo procesą.
- **Ilgalaikio įsipareigojimo stoka:** SEK ugdymas yra ilgalaikis procesas, kuriam reikia kantrybės ir nuolatinio įsipareigojimo iš visos mokyklos bendruomenės.

2. Pedagogų kompetencijų trūkumas

- **Pedagogų pasirengimas:** daugelis pedagogų neturi pakankamai žinių ir įgūdžių, kaip efektyviai ugdyti socialines ir emocines kompetencijas. Tai apsunkina SEK programų įgyvendinimą.
- **Emocinio intelekto stoka:** pedagogų emocinio intelekto trūkumas gali neigiamai paveikti SEK ugdymą, nes mokytojai patys turi būti pavyzdžiais mokiniams.

3. Integracijos į ugdymo procesą sunkumai

- **Integracijos iššūkiai:** SEK elementų integravimas į akademinį turinį gali būti sudėtingas, ypač kai mokytojai nėra tinkamai apmokyti, kaip tai padaryti efektyviai.
- **Metodinių priemonių trūkumas:** dažnai trūksta metodinių priemonių ir išteklių, kurie padėtų mokytojams integruoti SEK į kasdienes pamokas.

4. Mokyklos bendruomenės įsitraukimo trūkumas

- **Bendruomenės įsitraukimas:** SEK ugdymas reikalauja visos mokyklos bendruomenės įsitraukimo, įskaitant mokytojus, tėvus ir mokinius. Dažnai trūksta bendruomenės paramos ir įsitraukimo.
- **Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas:** efektyvus SEK ugdymas reikalauja glaudaus tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo, tačiau tai ne visada pasiekama.

5. Kultūriniai ir socialiniai barjerai

- **Kultūriniai skirtumai:** skirtingos kultūrinės nuostatos ir vertybės gali apsunkinti SEK ugdymą, ypač kai mokykloje mokosi mokiniai iš įvairių kultūrinių ir socialinių sluoksnių.
- **Socialiniai iššūkiai:** socialiniai ir ekonominiai iššūkiai, su kuriais susiduria mokiniai ir jų šeimos, gali trukdyti efektyviam SEK ugdymui.

6. Vertinimo ir įvertinimo problemos

- **Vertinimo sudėtingumas:** SEK ugdymo rezultatų vertinimas yra sudėtingas, nes šie įgūdžiai yra sunkiai pamatuojami ir reikalauja subjektyvaus vertinimo.
- **Įvertinimo metodų trūkumas:** trūksta standartizuotų metodų ir priemonių, skirtų vertinti mokinių socialines ir emocines kompetencijas.

7. Finansavimo ir išteklių trūkumas

- **Finansavimo stoka:** SEK programų įgyvendinimui dažnai trūksta finansinių išteklių, kurie yra būtini mokymams, metodinėms priemonėms ir kitoms reikmėms.
- **Išteklių trūkumas:** mokykloms dažnai trūksta išteklių, tokių kaip mokymo medžiaga, specialistai ir infrastruktūra, reikalinga efektyviam SEK ugdymui.

*Metodai
kasdienybei*

Mokinių charakteristikose žymiai plačiau apibūdinti turimus įgūdžius:

- Kiek kantriai gali klausytis instrukcijų (žaidimuose, mokymuose)?
- Kaip jiems sekasi mokykloje?
- Kaip supranta abstrakčius žodžius (Dievas, meilė, suma)
- Kaip susieja gaunamas žinias su savo kasdienybe?
- Kaip moka pripažinti savo klaidas?
- Kaip supranta laiką?
- Kaip supranta nuoširdumo ir melo sąvokas?
- Kaip moka išreikšti empatiją?
- Kaip moka atsiprašyti, ištaisyti savo padarytas klaidas?
- Kūnas:
 - Ar gali perskaityti patys savo raštą?
 - Kaip koordinuoja savo akių-rankų judesius?
 - Kaip moka apsirengti patys?
 - Kaip greitai išmoksta vaikščioti, bėgioti?
 - Kaip lengvai išmoksta važiuoti dviračiu?
- Socialiniai-emociniai dalykai:
 - Kaip kantriai moka laukti?
 - Kaip atlaiko savo pačių veiksmų nesėkmes?
 - Kaip suvaldo savo pyktį ir kaip jį išreiškia?
 - Kaip moka pralošti?
 - Kaip moka dalintis su kitais?
 - Kaip moka žaisti didelėse grupėse?
 - Kaip moka padėti kitiems?
 - Kaip susiranda ir saugo savo draugus?

KAIP BŪTI SAUGIAM?

- Nuo netinkamo link tinkamo sprendimo:
Keršyti-nereaguoti-spręsti
- Turėti savo ramybės vietą
- Kiekvieną kartą – trys žingsniai
- Esi ne viena ar vienas
- Mano pašnekovas – mano mokytojas

Susipažinkite su 10-10-10-10 taisykle

Mes kartais per jautriai reaguojame į smulkmenas. Pabandykite prieš stipriai reaguodami su savimi pasitarti. Ar tai, kas atsitiko, man dar bus svarbu ir jautru po:

- 10 minučių
- 10 valandų
- 10 dienų
- 10 mėnesių

Mokintis ir mokėti pasakyti stabdyti

- BAIK
- GANA
- NE
- EI
- LIAUKIS

...

(mokintis parodyti
ir rankomis)

Reakcija frazėmis vietoje

- „Tai yra **grubu**“
- „Tavo elgesys **žemina**“
- „Aš **save saugosiu**“
- „Tai yra agresija/patyčios“

Kaip pasakyti „NE“

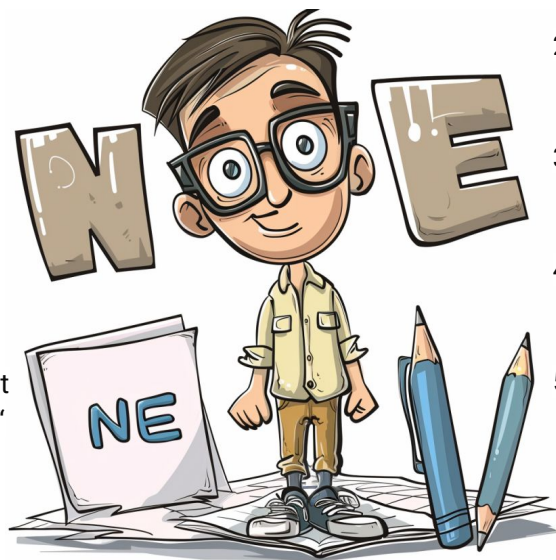
- Kai kurie žmonės testuos, kaip mokate pasakyti NE.
- O tai reikia išmokti. NE pasakymas neturi būti grubus, atstumiantis.
- Mes norime būti geri, dėl to kartais patys sau prieštaraujame ir nesakome NE. Ir niekas po to per daug nepagerėja....
- Parepetuokite: NEEEE
- O paskui su savimi.
 - NE NE NE NE NE NE

Alternatyvūs NE variantai:

- Čia aš pasiduodu
- Aš norėčiau, bet dabar tam neturiu laiko
- Aš nusprendžiau dažniau dėlioti ribas
- Aš nenoriu sakyti TAIP, bet paskui dėl to nuvilti
- Ne šiuo metu
- Tu pagavai mane man blogu metu
- Aš negaliu pasakyti TAIP
- Paprašyk kitu laiku
- Išbrauk mane iš savo sąrašų
- ...

Prašymai iš kolegų

1. „Aš labai užsiėmęs šią savaitę, gal galėčiau padėti man su klasės išvykos planavimu?“
2. „Ar galėčiau atlikti mano pamokų stebėjimą šią savaitę? Man reikia atsiliepimų dėl naujos mokymo strategijos.“
3. „Turiu asmeninių problemų, ar galėčiau pavaduoti mane rytoj?“
4. „Mes ruošiame bendrą projektą tarp klasių, būtų šaunu, jei prisijungtum ir padėtum mums organizuoti veiklas.“
5. „Man reikia tavo pagalbos ruošiant medžiagą mokytojų konferencijai.“

Prašymai ir nurodymai iš administracijos

1. „Ar galėtumėte padengti dar vieną pamoką šiandien, nes kolega susirgo?“
2. „Reikėtų, kad parengtumėte ir pristatytumėte pristatymą apie mokyklos strategiją tėvams rytojaus susitikime.“
3. „Mes organizuojame renginį savaitgalį. Būtų puiku, jei prisijungtumėte ir padėtumėte jį koordinuoti.“
4. „Ar galėtumėte perimti būrelio vadovavimą šį ketvirtį? Mes neturime, kas galėtų tai padaryti.“
5. „Prašu užpildyti šiuos išsamius ataskaitos dokumentus iki pirmadienio.“

Ar moku aprimti, kai labai susierzinu

Išmokime, kaip save apraminti. Kas Jums tikėtų?

1. Gal stipriai įkvėpti, trumpai nekvėpuoti, tada iškvėpti
2. Gal išgerti stiklinę vandens
3. Gal stipriai suspausti rankas, tada atpalaiduoti
4. Gal sau mintyse pasakyti, kad ramiai būti ir ramiai reaguoti
5. Gal nupiešti, kas su manimi darosi
6. Gal užsimerkti ir įsivaizduoti, kad vieną dieną tai bus nesvarbu (įdomi 10-10-10-10 taisyklė)
7. Gal pamokyti save, kaip užbaigti vidinius pokalbius...

Jūsu būdas mokyti-pristatyti socialinį įgūdį

1. Sukurti ir aptarti istorijas, kuomet yra taikomas šis įgūdis

2. Prisiminti ir pristatyti realias asmenines gyvenimo istorijas

3. Lyderiui pristatyti socialinius vaidmenis ir suvaidinti, tankiai keičiant socialines interakcijas

4. Suorganizuoti vinjetes/suvaidintas situacijas, kuomet pasireiškia įgūdis

5. Pateikti žaidimo formatu

- a. vienu metu (arba paeiliui) besivaržantys turi pademonstruoti įgūdį
- b. Per tam tikrą nustatytą laiko tarpą pademonstruoti tinkamą įgūdį su skirtingais socialiniais partneriais

6. Užduotys realiose aplinkybėse (pavedama atlikti savarankiškai arba su stebėtoju)

Socialinio įgūdžio mokymosi struktūra

- Vaikų grupė arba jų simboliai
- Vieta su susėdimu ratu
- Detalūs epizodai
- Stop - kadrai
- Taisyklės (leidimas klysti, eksperimentuoti ir t.t.)
- Pakartojimas
- Savarankiškos užduotys
- Reguliarūs susitikimai

Paprastos taisyklės grupiniame darbe

- Kalbame po vieną
- Pagarba kito nuomonei
- Atėjome mokytis, o ne mokyti
- Ausys – dvi, burna – viena
- Galima būti tiesiog savimi
- Laimi ne nieko neveikiantis, laimi – klystantis.
- Padedam, bet ne nugalim
- Ieškome ne vieneto, o grupės sprendimo

Pratimai/užduotys turi baigtis:

1. Ką aš supratau/ atradau apie save?
2. Ką aš supratau/ atradau apie kitus?
3. Ką aš supratau/ atradau apie visą klasę?
4. Ką turėčiau išmokti, kad kitą kartą geriau gautųsi?
5. Kam galiu padėti išmokti?
6. Už ką galiu save pagirti?
7. Už ką galiu pagirti kitą?
8. Ką galiu patarti sau?
9. Ką galiu patarti kitam?
10. Ar moku priimti save, kad ne viskas gaunasi?

<https://ahaslides.com/26HS6>

[Rezultatai](#)